Pismo indyjskie.

U Strabona (1. wiek przed Chr.) znajduje się świadectwo Nearcha, dowódzcy floty Aleksandra W., że Indowie pisali listy na papierze wyrabianym z bawełny. Zob. Lassen I, 296, Nota 1. ~~Przez długie~~ Wieki całe obchodzono się w Indjach bez pisma, a Wedy przekazywano następnym pokoleniom przez tradycję ustną. Bramini nie chcieli profanować świętych ksiąg przez spisanie ich tekstu, obawiali się, by tekst ten przez przepisywanie nie został zmienionym, woleli zatem, by się tych tekstów uczono na pamięć. Niema w tem nic tak bardzo dziwnego, bo uczniowie kilkanaście albo kilkadziesiąt lat nauce tej poświęcali, a i dziś są w Indjach kapłani, którzy całą Rigwedę z najdokładniejszem zachowaniem akcentów recytują (Lassen I, 1010. 1011). Prawdopodobnie zaczęto używać pisma w Indjach dla celów praktycznych, w stosunkach handlowych, przy zawieraniu umów i t.d., a dopiero później zastosowano pismo do literatury. ~~Dziś~~ W Indjach ~~używają do pisania sanskrytu z różnych alfabetów, a mianowicie tych,~~ jakie ~~u pojedynczych~~ ludów ~~są w użyciu~~ piszą po sanskrycku temi alfabetami, jakich pojedyncze ludy

używają do pisania swych dzisiejszych narzeczy. Uczeni europejscy jednak przyjęli wyłącznie alfabet używany w Hindustanie, t.j. pismo devanâgarî albo nâgarî. Alfabet ten i w drukach sanskryckich, wydawanych w Indjach, powszechnie jest w użyciu. Nazwa tego alfabetu nie zupełnie jest jasną. deva = bóg, bramin; nagara = miasto, nâgara przymiotnik = miejski, r. ż. nâgarî (sc. lipi = pismo). Ale nagara jest też imieniem własnem różnych miast w Indjach. Nazwa nâgarî ustaliła się już od 8. wieku, deva jest bardzo późnym dodatkiem.

Najdawniejszemi pomnikami pisma indyjskiego są napisy Króla Aśoki. Aśoka (Piyadasi) z dynastji Maurya panował w połowie 3. wieku przed Chr. Państwo jego sięgało od ujścia Gangesu daleko na zachód, od Kaszmiru i gór Himalajskich do rzeki Godâvarî na południe. Aśoka przyjął wiarę buddystów i stał się gorliwym jej propagatorem, nie prześladując przy tem braminów. Tę propagandę buddyzmu miały na celu liczne jego edykta, ~~zamieszczone~~

~~na Kabach~~ wyryte już to na skałach, już to na wysokich kolumnach, zwanych dharmastambha, t. j. kolumnami prawa. Napisy te przetrwały wieki i do dziś dnia są prawie zupełnie czytelne. Znajdują się one rozrzucone po olbrzymiem państwie Aśóki i pisane są dwoma alfabetami. Pierwszy z nich nazwano północnym alfabetem Aśóki*; jest on semickiego pochodzenia i czyta się z prawa na lewo. Co do pochodzenia drugiego (t. j. południowego), zdania są podzielone; niektórzy utrzymują, że jest wytworem indyjskim, inni, i to większość uczonych, i ten alfabet uważają za semicki, a za źródło, z którego powstał, podają alfabet himjarycki (Jemen, pas nadbrzeżny południowo-zachodniej Arabji). Himjaryci już na 1000 lat przed Chr. mieli stosunki handlowe z Indjami; być może, że już w tym czasie alfabet ich dostał się do Indji drogą morską na południe, gdy alfabet północny drogą lądową rozszerzył się na północy (Schroeder 440 n.).

Od południowego alfabetu, którego nazwa jest Lâṭ albo Maurya pochodzą późniejsze alfabety indyjskie, a więc i Dewanâgarî. Bühler uważa wprowadzenie pisma do Indji za bardzo dawne. Gdyby dopiero za Aśóki pismo zostało wprowadzone, to nie byłoby

Pochodzi z Persji (alfabet aramejski). Persowie w 6. w. przed Chr. panowali w północnych Indjach. W wojsku Darjusza byli Indowie.

* właściwą jego nazwą jest Kharoshṭî. Khara + ushtra = Baktrja.

1. Brâhmî, importowany do Indji ca. 800 d. Chr. ~~przez kupców~~ semicki. Z lewa na prawo, (południowy) fenicki, zapożyczone z Mezopotamji.
2. Kharoshṭhî. Z prawa na lewo (północny), także semicki, aramejski (wyjątkowo chaldejski), wprowadzony przez [illegible] (ca. 500 d. Chr.). Pismo aramejskie [illegible] pod postacią

jednocześnie dwóch alfabetów. To, że napisy znajdują się rozrzucone na ogromnej przestrzeni, także za tem przemawia, że pismo już dawno było znane. Edykta Aśóki w pewne dni bywały czytane, a więc musiano umieć czytać, na co także potrzeba czasu. Warjanty w alfabetach Aśóki przemawiają za tem, że te alfabety już miały swą historję.

Akcent. Jak dziś bramini wymawiają po sanskrycku, zob. Bühlera. Teksty wedyjskie są akcentowane, prócz tego znajdujemy u gramatyków indyjskich przepisy o akcentowaniu, ale nie wyczerpujące. Teksty zawierające sanskryt klasyczny nie są akcentowane, stąd ogólnie przyjmują uczeni europejscy w sanskrycie system akcentuacji łaciński. Zresztą akcent staroindyjski był przeważnie <u>muzykalnym</u>, i o tem akcencie jedynie troszczyli się gramatycy, i ten akcent w tekstach wedyjskich jest oznaczonym. Różnym od akcentu muzykalnego jest akcent <u>wydechowy</u> (exspiratorischer Accent), o który nam właściwie idzie, a tego właśnie zupełnie nie znamy.

Wstęp do gram. sanskr.

Najdawniejszym ze wszystkich znanych języków indoeuropejskich czyli indogermańskich jest język staroindyjski, który się przechował w księgach świętych Indów, znanych pod nazwą Wed. Z ksiąg tych najstarszą jest Rigveda, sięgająca może 15–20 wieków przed Chr. Z tego języka wedyjskiego albo, jak chce Brugmann (Grundriss der vgl. Gramm. I, str. 4), z innego narzecza, bardzo do wedyjskiego zbliżonego, wypłynął język sanskrycki – t. zw. sanskryt klasyczny w przeciwieństwie do archaicznego języka Wed. Język ten, już na parę wieków przed Chr. ujęty w ścisłe reguły gramatyczne, stał się językiem literackim, skrystalizował się i przetrwał wieki, nie ulegając żadnym znaczniejszym zmianom. Podobnie jak w Europie łacina, tak w Indjach sanskryt do dzisiejszego dnia nie przestał być językiem piśmiennym uczonych, choć już od dwudziestu może wieków jest językiem martwym. Cała niemal literatura indyjska jest literaturą sanskrycką.

Łącznie z językami irańskimi (staroperskim i awestyjskim czyli zendem) tworzy on grupę aryjską.

Kaegi, Nota 38.

Wyraz sanskrita znaczy „ozdobny, wykształcony"; przeciwnie wyraz prâkrita znaczy „pierwotny, zwyczajny, prosty, niewykształcony." Pierwszem więc mianem oznaczano język ludzi uczonych i wykształconych, drugiem potoczne narzecza ludowe. Te ostatnie istniały już w 3. wieku przed Chr. obok sanskrytu; z nich powstały liczne dzisiejsze narzecza indyjskie, jak hindustani, bengali, maharatti, guzerati i t. d. Narzeczem prakryckiem jest także pâli, język, w którym spisane są święte księgi buddystów.

Cf. Senart II, 516
Lassen II, 1163: prâkrit = „abgeleitet" (sc. aus dem sanskrit). Prakryt pochodzi od sanskrytu (tak samo Bergaigne, Manuel pour étudier la langue sanscrite. Paris, Vieweg, 1884, str. 7).

(Czy sanskryt był kiedykolwiek językiem żyjącym? Pytanie to może się wydawać dziwnem, a jednak łamano sobie nad niem głowę, i do dziś dnia uczeni różnie na nie odpowiadają. Niektórzy z nich utrzymują, że sanskryt był językiem sztucznym, wynalezionym przez gramatyków indyjskich, że więc nigdy nie używano go w potocznej mowie jako języka ludowego. Już Bopp w swej gramatyce sanskryckiej z r. 1827 (Ausführliches Lehrgebäude der Sanskrita-Sprache, str. V) z lekceważeniem wyraża się o gramatykach indyjskich,

Hoernle i Grierson, zob. Liebich str. 45.

których posądza o przytaczanie wyrazów zmyślonych na poparcie swych reguł, dlatego jedynie, że wyrazy te nigdzie nie są nam znane. Benfey w swej „Geschichte der Sprachwissenschaft" str. 59 n. wypowiada hypotezę, że kapłani, stojący na straży Wed, używali języka wedyjskiego ~~jeszcze~~, ~~pomimo że wtedy, gdy język ten stał się był martwym~~, w swych wykładach, a może i w potocznej mowie, pomimo że język ten przestał być żyjącym, i że w ten sposób powstał sztucznie sanskryt. Ale ~~pro~~ nie wyklucza Bf. ~~i drugiego przypuszczenia~~ możliwości, że język wedyjski przechował się jako język ludowy lub rodzinny w znakomitszych rodach bramińskich i później rozszerzył się jako sanskryt, jako język literacki.

Whitney obok t. zw. klasycznego sanskrytu przyjmuje istnienie sztucznego sanskrytu gramatyków, zauważył bowiem, że nie wszystko to, co się u owych gramatyków znajduje, da się odnaleźć w literaturze. Francuski uczony Sénart (Les inscr. de Piyad. II, 482 nn.) uważa sanskryt za język bramiński, za zreformowany język Wed, za język świecki zaszczepiony na języku religijnym, słowem za wytwór kasty kapłańskiej.

4.

Chcąc rozstrzygnąć poruszoną tę kwestję, należy rozróżnić dwa pytania: najpierw, czy sanskryt taki, jak go nam podaje literatura indyjska, był językiem żyjącym, a powtóre, czy obok tego języka może być mowa o innym języku, wytworzonym sztucznie przez gramatyków. Na pierwsze pytanie odpowiemy twierdząco. Niema dobrej racji powątpiewać o tem, że sanskryt był językiem ludowym, a jeśli w literaturze napotykamy ~~takie~~ sposoby wyrażania się, które się słusznie wydać mogą nienaturalnemi i mimowoli nasuwają ~~radzą~~ myśl ~~przypuszczenie~~, że tak przecie nikt mówić nie mógł, to pamiętać należy, że język literacki nigdy nie zgadza się we wszystkiem z językiem potocznym. Inaczej się pisze, a inaczej mówi; zwłaszcza język poetów różni się znacznie od potocznej mowy, a literatura indyjska niemal wyłącznie składa się z utworów poetycznych.

Cf. Lassen II, 1164

Słusznie też przypuszcza ~~[illegible]~~ Colebrooke, jeden z pierwszych indologów europejskich, że sanskryt kiedyś powszechnie był w Indjach mówionym, zwłaszcza, że i w naszych czasach są w Ind~~[illegible]~~ ludzie zupełnie ~~[illegible]~~

Liebich str. 40

po sanskrycku.

Co do drugiego pytania, to przypuszczenia, że gramatycy indyjscy wytworzyli odrębny język, który nigdy nie był w użyciu, jest zupełnie nieuzasadnionem. Że u owych gramatyków napotykamy np. formy, lub wyrazy, których w znanej nam literaturze szukalibyśmy na- próżno, to niczego nie dowodzi, ~~owbas bowiem przypuścić, że język opracowany przez gramatyków~~ Idzie tu przedewszystkiem o gramatykę Pāṇiniego, który prawdo- podobnie żył w 4. wieku przed Chr., a którego dzieło zażywa w Indjach do dziś dnia wielkiej powagi. Otóż ~~jest~~ rzeczą bardzo ~~jest~~ nieprawdopodobną, by P. miał układać gramatykę jakiegoś ję- zyka li tylko teoretycznego; przeciwnie to właśnie, że jego gramatyka nie zawsze znajduje poparcie w znanych nam pomni- kach literackich, zdaje się za tem przema- wiać, że P. czerpał z języka nie literackiego, lecz żyjącego, używanego w potocznej mowie. To przypuszczenie jest daleko prawdopodobniejszem, ~~pomijając~~ a prócz tego przemawiają za niem niektóre wy- rażenia w samejże gramatyce Pāṇiniego.

Przychodzimy zatem do wniosku, który już wypowiedział Colebrooke, że gramatycy indyjscy ujęli w reguły to, co było uświęconem przez praktykę. Tegoż zdania są uczeni jak Lassen, Westergaard, Goldstücker, Burnell i Böhtlingk, a wreszcie z młodszych uczonych Bruno Liebich, który w pracy swej p.t. Panini (Lipsk, 1891) ~~gorąco się ujmuje za charakterem żywym~~ obszernie i wyczerpująco kwestję tę traktuje, dowodząc, że sanskryt był językiem żyjącym, i szczegółowo zbijając argumenty prof. Whitneya.

Kiedy się wytworzył sanskryt, trudno jest nawet w przybliżeniu oznaczyć. ~~Przypuszczać wolno~~ Być może, że w 4. wieku przed Chr., t.j. właściwie w epoce Pāṇiniego, ~~był~~ doszedł on do szczytu swego rozwoju (Schroeder, str. 443). ~~Nie był~~ Bardzo nieprawdopodobnem jest zdanie Senarta (l.c. 480), podług którego sanskryt miał się ustalić w północnozachodnich Indjach dopiero w końcu 1. wieku po Chr., a stamtąd dalej się rozszerzyć. Lassen (II, 488) przypuszcza, że rozkwit sanskrytu rozpoczął się jeszcze przed

epoką Pāṇiniego i że za Aśoki już wielka część narodu nie mówiła po sanskrycku. Natomiast Westergaard (str. 73) twierdzi, (uczony duński) że za Pāṇiniego jeszcze ogólnie mówiono po sanskrycku. Najwięcej prawdopodobieństwa ma zdanie Lassena (II, 1165), że za Aśoki (3. w. przed Chr.) tylko bramini i ludzie wykształceni mówili po sanskrycku. Przemawia za tem fakt, że już w tym czasie istniały narzecza prakrytckie. Wobec tego jeszcze trudniej oznaczyć, kiedy sanskryt stał się językiem martwym; wolno, jak sądzę, przypuszczać, że nastąpiło to około początku naszej ery, choć na poparcie tego przypuszczenia niema pewnych danych, a indologowie – o ile wiem – pytanie to pozostawiają bez odpowiedzi. ~~z wyjątk... ~~ Nie mówię tu oczywiście o tych, którzy wogóle nie uznają żyjącego języka sanskryckiego.

Sanskrytem zajmują się w Europie dopiero od końca ~~zeszłego~~ 18go wieku, a więc od 100 lat zaledwie, ale stosunki Europy z Indjami sięgają daleko dawniejszych czasów. Jak wiadomo z historji, już Aleksander W., wojujący z Persami, w r. 327 przed Chr. ~~dotarł do~~

(Daryjusz Kodomannus, król perski)

~~Pendżabu~~ Indyj, gdzie w następnym roku, pobratawszy się z Księciem państwa Takshaśilâ, zwanego przez Greków Taxilesem, w bitwie nad rzeką Hydaspes (Vitastâ) zwyciężył Porosa (właściwie Księcia plemienia Pauru albo Paurawa), lecz wspaniałomyślnie zwrócił mu jego dzierżawy, czyniąc go swym lennikiem. Aleksander posunął się jeszcze dalej w głąb Indyj, podbijając kraje, przez które przechodził, i zakładając kolonje, aż wreszcie niezadowolone wojsko zmusiło go do odwrotu. Nie długo trwało panowanie Macedończyków w Indjach, gdyż wkrótce po śmierci Aleksandra († 323) Indowie zrzucają obce jarzmo. Candragupta (Sandrakottos), założyciel dynastji Maurya, staje się panem Indyj od gór himalajskich do gór Vindhya.

Później jeszcze trwały stosunki Greków z Indjami. Królowie grecko-baktryjscy (ok. 200 pr. C.) panowanie swe rozszerzyli aż ~~do północ~~ nad rzekę Indus, a po upadku państwa grecko-baktryjskiego powstało w Indjach państwo grecko-indyjskie, które przetrwało ~~do r. 85~~ mniej więcej od r. 150 do 85 przed Chr., t.j. do chwili, kiedy zniszczone zostało przez Indo-scytów.

7 9.

Tak więc już (przeszło) dwadzieścia wieków temu nastąpiło zetknięcie się dwóch odrębnych cywilizacyj – greckiej z indyjską. Jeśli przyznamy słuszność Weberowi i Benfeyowi, którzy ~~w niektórych~~ bajki indyjskie uważają za greckie, to zapożyczenie tych bajek od Greków z tego właśnie czasu pochodzi. Wpływ Greków i ich nauki najwyraźniej dostrzec można w astronomji indyjskiej, która jest odbiciem greckiej; Później ustają związki między Europą a Indjami, choć utrzymują się pośrednio ~~na zachodzie~~ przez Arabów (którzy od 8. wieku panowali w Hiszpanji) ~~w Hiszpanji, na wschodzie przez Mongołów w Rosji. Jak wiadomo Arabowie~~ Mongołowie od 13.–15. wieku w południowej Rosji.

Za pośrednictwem Arabów dostały się do nas cyfry t. zw. arabskie, które jednak Arabowie zapożyczyli od Indów i które sami nazywają indyjskiemi (Schröder 717). Nazwy siedmiu tonów oktawy zawdzięczamy także pośrednio Indom, od których przeszły one do Persów, a stąd do Arabów. Oktawa indyjska składa się z 7 tonów sa ri ga ma pa dha ni,* którym u Persów odpowiada skala: da re mi fa sa la be. Z małemi zmianami drugi. Otrzymały te nazwy w 11. wieku u Gwidona z Arezzo: ut re mi fa sol la si.

*są to początkowe litery właściwych nazw (Schröder 753)

~~Bez~~ Bezpośrednie stosunki z Indjami zawiązują się na nowo z odkryciem drogi morskiej do Indyj wschodnich. W r. 1498 Vasco da

10.

Gama, okrążywszy Przylądek Dobrej Nadziei wylądowuje w Calicut na wybrzeżu malabarskiem. Od tego czasu powstaje ożywiony handel z Indjami, którego panami są ~~wokrom?~~ z początku Portugalczycy.* ~~Ci nabywają w Indjach znaczne posiadłości~~ Po 100 latach panowania Portugalczyków w Indjach wypierają ich w 1. połowie 17go wieku Holendrzy, którzy odbierają im wszystkie prawie posiadłości z wyjątkiem Goy. Z Holendrami konkurują Anglicy, ~~którzy~~ ci w r. 1600 zakładają kompanję wschodnio-indyjską, która otrzymała nietylko monopol handlu z Indjami, ale z czasem nawet jurysdykcję cywilną, władzę wojskową i prawo wojowania lub zawierania pokoju z ludami indyjskiemi. Od tego czasu zaczyna~~ją~~ się ~~rządy~~ panowanie Anglików w Indjach. Anglicy zdobywają najprzód Madras*, potem Bombay na zachodnim. Wprawdzie za Ludwika XIV (1643-1715) założona przez Colberta* (1664) francuska Kompanja wschodnio-indyjska* wchodzi angielskiej w drogę, ale gubernator angielski <u>Clive</u> niweczy panowanie Francuzów, zdobywa Bengal 1757 r.,

<u>Europa zaczyna</u>

*(Do Indyj wysyłać ~~Europa~~ misjonarzy, z wymienię tu tylko patrona Indyj, św. Franciszka Ksawerego.

* na połudn. wsch. wybrzeżu

*(Pondichery założone w r. 1679.)

a francuska Kompanja w r. 1779 przestaje istnieć. Panowanie Anglików coraz bardziej się w Indjach rozszerza; już w tym 19. wieku zdobywają oni coraz to nowe prowincje (Pendżab 1849, Oudh 1856). Aneksja państwa Oudh wywołała straszne powstanie, które wprawdzie w r. 1858 poskromionem zostało, ale ~~rządy~~ ~~Kompanja stała się tak niepopularną~~, ~~że~~ Kompanję w Indjach ~~tak~~ znienawidzono, że się musiała rozwiązać, a rządy jej przeszły do Korony. Od tego czasu gubernator generalny nosi tytuł wicekróla Indyj. W r. 1876 na wniosek Beaconsfielda Królowa angielska Wiktorja przyjęła tytuł cesarzowej indyjskiej, co 1. stycznia 1877 w Delhi uroczyście ogłoszonem zostało. Aktem tym Anglja oświadczyła, że uważa Indje za część integralną państwa Wielkiej Brytanji.

Rządy Anglików w Indjach dla nauki mają wielkie znaczenie, oni to bowiem dali pierwszy pochop do badania języka sanskryckiego, a tem samem przyczynili się do wprowadzenia sanskrytu do nauki europejskiej. Wprawdzie już znacznie dawniej Europejczycy, przebywający w Indjach,

zajmowali się sanskrytem, ale badania te ~~pozostały~~ były sporadyczne i nie wywarły żadnego wpływu na naukę. Już w 16. wieku Włoch Filippo Sassetti, który od 1583–1588 przebywał w Indjach (w Goa) w listach swych, wydanych we Florencji 1855. r. wyraża swój podziw dla języka indyjskiego i zaznacza pokrewieństwo niektórych wyrazów sanskryckich z włoskiemi. W r. 1606

Bf. 222

~~misjonarz niemiecki Henryk Roth~~ jezuita Robert de Nobili (de Nobilibus) (w Madura), który żył na sposób braminów i przybrał postać indyjskiego ascety w celu tem łatwiejszego nawracania niewiernych, wyuczył się języka sanskryckiego. Inny misjonarz niemiecki Henryk Roth

Bf. 337, Enc. Kość. VIII, 81.

w r. 1664 również nauczył się po sanskrycku, aby może dysputować z braminami. Misjonarz Benjamin Schulze, w Tranquebar także Niemiec, w r. 1725 badał języki

Bf. 238.

indyjskie i zwrócił uwagę na tożsamość liczebników w językach sanskryckim, greckim, łacińskim i niemieckim. Ale przedewszystkiem wymienić tu trzeba dwóch misjonarzy niemieckich:

Bf. 261.

jezuity Jana Ernesta Hanxledena i karmelity austriackiego Jana Filipa Weszdin (Paulinus a S. Bartholomaeo). Pierwszy z nich przeszło 30 lat (1699–1732) spędził w Indjach na misji malabarskiej, gdzie napisał pierwszą gramatykę sanskrycką i słownik malabarsko-sanskrycko-portugalski. ~~Rz~~ Pisma te, znajdujące się w Rzymie w bibliotece Kongregacji de Propaganda Fide, nigdy nie zostały wydane. Korzystał, jak się zdaje, z gramatyki Hanxledena ~~z[...]~~ wymieniony już Jan Filip Weszdin, który od 1776–1789 jako misjonarz przebywał na wybrzeżu malabarskiem, (um. w Rzymie 1805). Wydał on w Rzymie 1790 r. pierwszą (drukowaną) gramatykę sanskrycką, która 1804 r. wyszła w drugiem poprawnem wydaniu, zawierającem przytem słownik łacińsko-sanskrycki i sanskrycko-łaciński do użytku misjonarzy. Wymieniam tu wreszcie dwóch Francuzów: Mathurin Veyssière La Croze (1661–1739), który w swej Histoire du Christianisme des Indes (1724) zaznacza pokrewieństwo staroindyjskiego języka z perskim, i O. Coeurdoux w Pondichéry, który w rozprawie z r. 1767 stosunek sanskrytu do łaciny i greckiego dokładniej bada[ną] i pierwotne pokrewieństwo

Kellner, str. 3.4.

Bf. 335

Bf. 338 nn.

Indów, Greków i Rzymian zwraca uwagę.
Jak powiedziałem, wszystkie te prace i ~~badania~~ opracowania przeszły jednak niepostrzeżenie a zasługa wprowadzenia nauki sanskrytu do Europy przypada Anglikom w udziale, choć kierowały nimi przedewszystkiem nie tyle względy naukowe, ile polityczne. Chcąc w krajach zawojowanych zachować prawo krajowe, musieli się z tem prawem zapoznać, a tem samem wyuczyć się sanskrytu. Generalnym gubernatorem angielskim w Indjach od 1772–1785 r. był Warren Hastings. Jego to inicjatywie zawdzięczamy zbiór praw indyjskich, opracowany przez 11 braminów, przełożony najpierw na język perski, a z perskiego na angielski. Pierwsze wydanie tego przekładu ukazało się w r. 1776. We wstępie znajdujemy po raz pierwszy dokładniejsze wiadomości o sanskrycie i literaturze indyjskiej. Tłumacz Nathaniel Brassey Halhead sam nie umiał po sanskrycku, gdyż żaden z owych 11 braminów nie chciał go tego języka nauczyć. Dopiero później udało mu się znaleźć

liberalniejszego bramina, który mu udzielał lekcyj sanskrytu. Za namową Hastingsa Charles Wilkins wyuczył się sanskryckiego języka i w r. 1785 wydał w Londynie jako pierwszy przekład z oryginału sanskryckiego tłumaczenie epizodu z Mahâbhâraty p.t. Bhagavadgîta, w r. 1787 przekład zbioru bajek p.t. Hitopadeśa, wreszcie w r. 1808 gramatykę sanskrycką. On pierwszy w Europie drukował czcionkami sanskryckiemi, które sam musiał odlewać. Benfey (383) nazywa go ojcem studjów sanskryckich w Europie.

w Benarsie

Przekłady

Bhagavadgîta tegoż roku przetłumaczona na rosyjski, 1787 na francuski, 1801 na niemiecki

Z kolei wymienić należy Williama Jones (1746-1794), który był sędzią w Fort William w Bengalu i założycielem „Towarzystwa azjatyckiego" (Asiatic Society)* 1784 r., którego celem było poznanie Indyj i Wschodu, a które ~~literatura~~ dla znajomości literatury indyjskiej wielkie położyło zasługi. W r. 1789 wydał przekład dramatu Kâlidâsy Śâkuntalâ, przetłumaczony przez Forstera na niemiecki w r. 1791. Do tego niemieckiego tłumaczenia odnosi się znany wiersz Goethego, świadczący o wrażeniu, jakie na nim ten utwór wywarł:

*w Kalkucie

przekład

Willst du die Blüte des frühen, die
Früchte des späteren Jahres,
Willst du, was reizt und entzückt, willst
du, was sättigt und nährt,
Willst du den Himmel, die Erde mit
einem Namen begreifen,
Nenn ich Sakontala dir, und so ist
alles gesagt.

druk (wydanie)

Jonesowi zawdzięczamy pierwszy druk sanskrycki. Jest nim poemat Kālidāsy, opiewający pory roku, p. t. Ṛitusaṁhāra, który wyszedł w Kalkucie r. 1792. Oczywiście nie uszło uwagi tego uczonego pokrewieństwo sanskrytu z łaciną i greckim językiem; prócz tego przypuszczał Jones i pokrewieństwo z językami gotyckim i celtyckim. Wreszcie uderzyło go i podobieństwo mytologji indyjskiej z grecką i rzymską, w czem widzimy pierwsze zawiązki mytologji porównawczej.

Pierwszym filologiem sanskryckim, jak go nazywa Benfey (383), był Henry Thomas Colebrooke (1765-1837), który był sędzią w Mirzapoor, a potem rezydentem politycznym przy dworze w Berar. Wydał on między innemi zbiór bajek Hitopadeśa, gramatykę

Pāṇiniego, a prócz tego ~~badał prawo~~ studjował prawo indyjskie, filozofję i matematykę i w licznych swych pracach ~~swych~~ rozjaśniał wiele kwestyj z dziedziny literatury indyjskiej. ~~Umarł w 1805 r.~~

Wilkins, Jones i Colebrooke są pierwszymi pracownikami na niwie filologji indyjskiej; oni to pierwsi ~~którzy~~ zaznajomili Europę z językiem i z literaturą indyjską. Prace ich rozbudziły zapał do studjów sanskryckich nie tylko w Indjach, ale i w Europie, gdzie przy końcu ~~zeszłego~~ 18 wieku dwóch tylko ludzi umiało po sanskrycku, t. j. Wilkins, który powrócił z Indyj do Anglji, i znany nam już misjonarz Weszdin. W Niemczech zwłaszcza romantycy zainteresowali się studjami sanskryckiemi.

Przedstawicielami szkoły romantycznej byli bracia Schlegel; oni to głównie przyczynili się do przesadzenia staroindyjskiego języka i jego literatury na grunt niemiecki. Młodszy, Fryderyk Schlegel (1772–1829), w r. 1802 zamieszkał w Paryżu dla studjowania średniowiecznych rękopisów. Tu poznał się z Anglikiem Aleksandrem Hamiltonem, jedynym w całym Paryżu, który wówczas człowiekiem umiał po sanskrycku. Schlegel został jego uczniem i z zapałem poświęcił się studjom sanskryckim, których owocem było dzieło

gotkowe: Ueber die Sprache und Weisheit der Indier (Heidelberg 1808). Pomimo wielu błędów dzieło to wielkiej jest doniosłości. Schlegel po raz pierwszy mówi tu o gramatyce porównawczej i przewiduje świetną przyszłość tej nieistniejącej jeszcze wówczas nauki, zwraca uwagę na strukturę gramatyczną języka jako na ważny środek do poznania jego stosunków pokrewieństwa z innemi językami, oraz na badanie historycznego rozwoju języka. Tu zatem dotyka dwóch metod badania języków: porównawczej i historycznej. Jednym z błędów tego dzieła jest twierdzenie, że pokrewne z sanskrytem języki od niego pochodzą.

Większe jeszcze zasługi na polu indologji położył brat Fryderyka

1767-1845 August Wilhelm Schlegel. Ten stosunkowo późno zabrał się do studjów sanskryckich, bo dopiero w kilka lat po ukazaniu się wymienionego dzieła brata. Studja te odbył również w Paryżu, gdzie łączyły go ścisłe stosunki z

Kuzanien Hamiltona i Antonim Leonardem de Chézy, pierwszym profesorem sanskrytu w Collège de France,

które w r. 1815 otworzyło pierwszą w Europie katedrę tej nowej nauki. Późniejszy później Franz Bopp był podówczas w Paryżu i pomagał Schleglowi w jego studjach. Już w r. 1818 Schlegel został powołanym jako profesor do nowo założonego uniwersytetu w Bonn, gdzie 1820–30 wydawał czasopismo p. t. „Indische Bibliothek." Z początku się wziął on współpracowników i był nietylko wydawcą, lecz i jedynym autorem ~~swego czasopisma~~ ogłaszanych w tem czasopiśmie znakomitych prac. Schlegla nazwać można prawdziwym założycielem filologji staroindyjskiej. W r. 1819 napisał znakomitą rozprawę: „Ueber den gegenwärtigen Zustand der Indischen Philologie", w r. 1823 wydał Bhagawadgîtę, w latach 1829 i 1831 łącznie z swym uczniem Lassenem znany już nam zbiór bajek Hitopadeśa, w latach 1829 i 1838 dwie pierwsze księgi wielkiej epopei Râmâyany.

Jednocześnie z braćmi Schlegel wystąpił Franz Bopp, ur. 1791 † 1867. Widzieliśmy go już w Paryżu, gdzie oddawał się pilnie studjom sanskrytskim. Owocem tych studjów była wydana w r. 1816

20.

praca: Ueber das Conjugationssystem der Sanskritsprache in Vergleichung mit jenem der griechischen, lateinischen, persischen und germanischen Sprache (Frankfurt a. M. 1816). Jest to pierwsza praca z dziedziny lingwistyki porównawczej, pierwsze zastosowanie do językoznawstwa ~~metody porównawczej~~,

metody poleconej przez Fryderyka Schlegla, która wyłoniła się ze studjów sanskryckich.

Af. 381.

~~Bopp objaśnia formy koniugacyjne i wykazuje, na czem właściwie polega flexja w językach indogermańskich~~

W r. 1817 udaje się Bopp do Londynu, dla studjowania rękopisów i dla zapoznania się z przebywającymi tam Wilkinsem i Colebrookem. Już w r. 1819 wydał w Londynie jeden z najpiękniejszych epizodów Mahâbhâraty: Nala i Damayantî wraz z przekładem łacińskim. W r. 1822 powołany do uniwersytetu berlińskiego, gdzie pozostał do śmierci (1867). W r. 1827 wydał gramatykę sanskrytu; ~~[illegible]~~ Ausführliches Lehrgebäude der Sanskritsprache. Dzieło to doczekało się kilku ~~wydań~~ przeróbek; w r. 1834 wyszło p.t. Kritische Grammatik der ~~Sans~~ Sanskritsprache

in Kürzerer Fassung i w tej postaci drukowało się w czterech wydaniach. Gramatyka Boppa dlatego wielkie w swoim czasie miała znaczenie, że prócz niejasnej gramatyki Franka z r. 1820 filologowie niemieccy, oddający się studjom sanskryckim, obchodzić się musieli bez gramatyki. W r. 1830 wydał Bopp swoje Glossarium Sanscritum, które obok wydanego w Kalkucie w r. 1819 słownika sanskrycko-angielskiego Wilsona, przez długi czas było jedynym słownikiem dla wszystkich sanskrytystów. Prócz tego wydawał Bopp inne epizody z Mahâbhâraty, jak Indralokâgamanam etc. (1824), Diluvium etc. (1829). Słynna jego gramatyka porównawcza zaczęła wychodzić w r. 1833.

Tak więc i w Niemczech znaleźli się uczeni, którzy nową naukę ~~[illegible]~~ przyjęli z zapałem i postawili fundament, na którym ~~się~~ wspaniała powstała budowa. & Dzięki zabiegom A. W. Schlegla rząd pruski naukę sanskrytu popierał. Już w r. 1819 dostarczył on czcionek sanskryckich, z czasem zaczął nabywać rękopisy sanskryckie, a dziś niema w Niemczech uniwersytetu, któryby nie posiadał katedry języka sanskryckiego.

& Z zapałem popierali studja indologiczne tacy uczeni jak Wilhelm v. Humboldt, który w r. 1821 zaczął się uczyć po sanskrycku, jak poeta Fryderyk Rückert

Jakie znaczenie miały studja sanskryckie dla nauki, wykazuje się z tego, com dotychczas powiedział: iż zawdzięcza swe powstanie językoznawstwo porównawcze opierające się na znajomości sanskrytu, a prócz tego sanskryt był kluczem, który nam otworzył skarbnicę literatury indyjskiej, a tem samem przyczynił się do ~~powstania~~ lub rozwoju takich nauk jak porównawcza mytologja, historja cywilizacji i t. d. Zakres studjów sanskryckich znacznie się rozszerzył, od kiedy zaczęto badać księgi święte Indów, t. j. Wedy. Już w r. 1838 Fryderyk Rosen wydał (w Kalkacie) ósmą część Rigwedy, ale śmierć przerwała dalszą jego pracę na tem polu. Jednym z pierwszych badaczów Wed był Eugenjusz Burnouf, profesor w Collège de France (1801 + 1852). Uczniem jego był Rudolf Roth, który w r. 1846 wydał książkę p. t. „Zur Literatur und Geschichte des Veda." W tym kierunku pracowali dalej Teodor Benfey, Albrecht Weber i inni, przedewszystkiem jednak Max Müller,* który w r. 1849 zaczął wydawać Rigwedę z komentarzem Sāyany. Ogromne to dzieło obejmuje 6 tomów in-folio.* Inne wydanie Rigwedy ogłosił Teodor Aufrecht

* także ucznia Burnoufa, ur. 1823

* 1849-1875, 2. wyd. 1890-1892.

w transkrypcji w latach 1861 i 1863 (2. wydanie 1877).

Nie będę tu szczegółowo przechodził dalszego rozwoju filologji indyjskiej; ~~inaczej~~ dość będzie powiedzieć, że prac na tem polu dziś posiadamy już bardzo wiele, a z każdym rokiem liczba ich wzrasta. Kilka z najważniejszych dzieł muszę tu jednak wymienić jak niemniej i nazwiska najwybitniejszych i najzasłużeńszych indologów.

Odsyłam do Benfeya Geschichte der Sprachwissenschaft und orientalischen Philologie in Deutschland. München 1869. G. Kellner Sâvitrî, Leipzig 1888: Einleitende Uebersicht über die Entwickelung der Sanskritstudien in Deutschland.

Christian Lassen ur. w Norwegji r. 1800 (+1876) uczeń A. W. Schlegla, a od 1830. r. profesor uniwersytetu w Bonn, napisał pomnikowe dzieło w 4 grubych tomach p. t. Indische Alterthumskunde. Jest to encyklopedja wszystkich zdobyczy naukowych na polu indologji (Pierwsze wyd. 1844 – 1861; dwa pierwsze tomy wyszły w 2. wyd. w latach 1867 i 1874).

Albrecht Weber ur. 1825. r., profesor uniwersytetu w Berlinie, prócz bardzo wielu prac, zamieszczonych w jego „Indische Skizzen" (1857), „Indische Streifen" (3 tomy 1868-79) i „Indische Studien" (17 tomów 1849-85) napisał pierwszy podręcznik literatury indyjskiej 1852. r. Drugie wydanie ~~wyszło~~ w ~~Berlinie~~ 1876. r.

24.

Tytuł: Akademische Vorlesungen über indische Literaturgeschichte. Przy tej sposobności wymieniam bardzo dobre dzieło docenta Leopolda v. Schroedera, które się cechuje łatwością i zajęciem: Indiens Literatur u. Cultur in historischer Entwicklung. Leipzig 1887.

[margin: V Leopolda v. Schroeder]

[margin: Zob. jeszcze Uzupełnienia na str. 13.*]

Dziełem ogromnej pracy i wytrwałości jest najkompletniejszy słownik sanskrycko-niemiecki, jaki posiadamy. Wydali go Otto Böhtling i Rudolf Roth nakładem akademji petersburskiej. Obejmuje on 7 grubych tomów in-4°. Wyszedł w Petersburgu od 1852–75. Jest to tak zwany słownik petersburski. Obok tego słownika posiadamy jeszcze krótszy słownik Böhtlingka p.t. „Sanskrit-Wörterbuch in kürzerer Fassung" Petersb. 1879–89. Wydanie to zawiera liczne dopełnienia do poprzedniego, a skróconem jest tylko o tyle, że wypuszczono cytaty z tekstów sanskryckich. ~~Także Böhtlingk wydał między innemi gramatykę Pâṇiniego~~ Vaman Shivram Apte, słownik sanskr.-ang. Poona 1890.

[margin: Sanskrit-Wörterbuch]

[margin: The practical Sanskrit-English Dictionary]

* Weber w r. 1852 omawia około 500 dzieł. Aufrechta Catalogus catalogorum (z r. 1891, 1896 i 1903) wylicza ich tysiące. Dziś nie sposób jest, by jeden uczony mógł objąć wszystkie działy lit. ind. Od r. 1897 wychodzi u Trübnera w Strassburgu dzieło encyklopedyczne złożone z pojedyńczych monografij (pod kierownictwem Bühlera, potem Kielhorna) p.t. Grundriss der indo-arischen Philologie u. Altertumskunde, świadczące o olbrzymim rozwoju i postępach studjów indologicznych.

Mógłbym tu jeszcze wyliczyć cały szereg prac mniej lub więcej ważnych, ale wolę się ograniczyć do tych kilku, jakie wymieniłem. W podręcznikach literatury Webera i Schroedera znaleźć można wszystkie niemal dzieła do ~~dziś~~ tyczące filologii indyjskiej. Dla nas przedewszystkiem ważne są podręczniki gramatyki indyjskiej, ~~Pomijam~~ których dziś mamy bardzo sporą liczbę. Pomijam tu gramatyki Benfeya, Maxa Müllera, Bergaigne'a i inne i wymieniam tu przedewszystkiem dwie, t. j. Kielhorna (profesora w Göttingen) i Whitneya (profesora uniwersytetu w New-Haven, Conn. w Stanach Zjednoczonych). † 1894 Obie te gramatyki wyszły pierwotnie po angielsku, ale pierwszą przełożył na niemiecki Dr. W. Solf (Grammatik der Sanskrit-Sprache, Berlin 1888), drugą znany uczony Heinrich Zimmer (Indische Grammatik von William Dwight Whitney, Leipzig, 1879). Nowe wydanie w r. 1896. Gramatyka Kielhorna obejmuje tylko sanskryt klasyczny i opiera się wyłącznie na gramatykach indyjskich. Przeciwnie gramatyka Whitneya obejmuje prócz sanskrytu klasycznego i język wedyjski, ale nie troszczy się zupełnie

o gramatyki indyjskie. Whitney przedewszystkiem wziął za podstawę ~~całego~~ do swej gramatyki materjału językowego, jaki się znajduje w literaturze, starał się w niej zastosować rezultaty nowszych badań lingwistycznych, wreszcie a uwzględnił konsekwentnie akcent, na który w podręcznikach dotąd mało zwracano uwagi. Tak więc dał nam Whitney gramatykę historyczną, najkompletniejszą, jaką posiadamy. Gramatyki Whitneya i Kielhorna dopełniają się wzajemnie. (*) Z mniejszych podręczników, prócz Bühlera, wymieniam bardzo treściwą gramatykę Stenzlera: Elementarbuch der Sanskrit-Sprache. 5. wydanie (Wrocław 1885) na 46 stronach zawiera gramatykę, potem następuje około 50 stron tekstów sanskryckich, wreszcie kompletny słowniczek do tych tekstów. Dziełko to dla swej zwięzłości i praktyczności bardzo jest rozpowszechnionem. Po śmierci Stenzlera, który temu kilka lat umarł w późnym wieku jako profesor uniwers. wrocławskiego, ukazało się szóste wydanie jego książki przerobione przez Ryszarda Pischel profesora w Halle (Wrocław 1892). (*)

Gramatyka ~~ta~~ trochę mniej ~~tre~~ściwsze

(*) Leitfaden für den Elementarcursus des Sanskrit mit Übungsstücken u. zwei Glossaren, Wien 1883.

Dr. Albert Thumb, Handbuch des Sanskrit m. Texten u. Glossar 2 Tl. Heidelberg 1905.

Jakob Wackernagel, Altind. Grammatik I. Lautlehre. Göttingen 1896. — II, 1. Einleitung zur Wortlehre. Nominalkomposition. Gött. 1905.

traktowana, teksty zupełnie inne. Z wyd. (Pischel) Monach. 1902. 27.
16
I literatura polska posiada dwie grammatyki sanskryckie: Walentego Skorochoda Majewskiego i Ks. Franc. Xaw. Malinowskiego. Pierwsza z nich wyszła w Warszawie 1828. r. p.t. Grammatyka mowy starożytnych Skithów czyli Skalnych Górali, Indo-Skythów, Indyków, Budhynów Herodota, Samskrytem czyli dokładną mową zwanej. Z przekładu panów Colebrooke, Carey, Wilkins, Yates, Forster i innych, a szczególniej podług poprawniejszego wydania prof. Boppa w Berlinie dotąd jeszcze nieukończonego, do dyalektu polskiego i innych słowiańskich zastosowana i ulepszona. – Majewski wydał prócz tego: Brahmawaiwarta Puranam, osnowa z rękopismu bibljoteki królewskiej sko-berlińskiej przepisana z przydatkiem przekładu łacińskiego A. F. Stenzlera ogłoszona, z samskrytu przełożona (Warsz. 1830). – Przedmowa do drugiej części grammatyki samskryckiego języka (Warsz. 1833). Pism tych nie znam. Majewski umarł 1835. r. Powiada o nim Rogalski, że 1815. r. „własnym kosztem założył i utrzymywał drukarnię samskrycką”. (?!)

Leona Rogalskiego Hist. lit. polsk. Warsz. 1871, II, str. 281.
Malinowski, gram. samskr. str. XV.

Grammatyka Malinowskiego ~~ma~~ ma tytuł:

28.

Gramatyka sanskrytu porównanego z językiem starosłowiańskim i polskim na podstawie sanskryckiej gramatyki Franciszka Boppa napisana. W Poznaniu 1872. Malinowski przełożył dzieło Boppa pierw w latach 1863 i 1864, podług 2go i 3go wydania. Uwagi jego bardzo liczne odnoszą się do języka starosłowiańskiego i polskiego, zawierają spostrzeżenia krytyczne tłumacza, dopełnienia i t.d.

Sądzę, że nie potrzebuję tu dawać Panom charakterystyki języka sanskryckiego, bo się ~~ze~~ Panowie wkrótce sami z nim bliżej zapoznają. Zaznaczę tu tylko wielkie bogactwo sanskrytu tak pod względem leksykalnym jak i pod względem form deklinacyjnych i konjugacyjnych. ~~Fo-rmowe~~ ~~Formy te są~~ Formy te są przytem bardziej przejrzyste niż w innych językach: temat i końcówki wyrazowe występują na jaw. Bardzo skomplikowane reguły eufoniczne (sandhi) świadczą o wyrobieniu języka pod względem dźwięczności. ~~Łatwość~~ Tworzenia wyrazów złożonych odbywa się z taką łatwością i w sposób tak prosty, że nie potrzebujemy się dziwić, iż ~~Indowie tam, gdzie~~ myśli, które my wyrażamy

za pomocą całych zdań, każą się naraz wypowiedzieć po sanskrycku jednym wyrazem złożonym. Styl jest nadzwyczaj prosty, ale zamiłowanie Indów do dwuznaczności czyni go często niejasnym, zwłaszcza że ~~tk~~ sanskryt obfituje w synonimy i homonimy. ~~Późniejsi poeci lubowali się~~ Zresztą niejasność uważano, szczególniej w późniejszej epoce literatury indyjskiej, za zaletę. Pisarze starali się pisać tak, by ~~tylko~~ nie wszyscy mogli ich zrozumieć, a przez to dać dowód erudycji ~~nauki~~ i wykształcenia. Tak np. poemat Râghavapâṇḍavîya (po 10. w. po Chr.) opiewa jednocześnie fabułę Mahâbhâraty i Râmâyaṇy czyli w jednych i tych samych słowach, oczywiście nadzwyczaj starannie dobranych, zawiera dwie różne historje.

Co się tyczy literatury indyjskiej, to za daleko by mię zaprowadziło, gdybym chciał tu Panom dać choćby krótki jej szkic. Aby jednak dać Panom o niej jakie takie wyobrażenie, ograniczę się do wymienienia kilku jej największych arcydzieł. Przedewszystkiem zaznaczyć winienem, że cała niemal literatura indyjska jest metryczną; prozy niema prawie wcale, a nawet książki naukowe pisano wierszami.

O najdawniejszych pomnikach literatury indyjskiej już wspominałem. Veda znaczy „wiedza"; tem mianem oznaczano księgi świętej wiedzy, t.j. księgi religijne. Rozróżniamy cztery wedy czyli 4 zbiory hymnów, hymny bowiem stanowią główną treść Wed. Z samych hymnów do różnych bogów składa się najdawniejszy zbiór Rigveda od ric „wiersz, hymn"; tak samo i Sâmaveda od sâman „pieśń", zbiór zawierający wybór hymnów z Rigvedy, które śpiewano ~~przy~~ podczas ofiarowania somy, upajającego napoju, który bogom składano w ofierze. Jest to zatem zbiór pieśni religijnych. Zbiorem liturgicznym jest Yajurveda od yajus „formuła ofiarna", który się przechował w kilku recenzjach. Formuł tych nie śpiewano, lecz je mówiono lub szeptano. Obok wierszów znajdują się tu i ustępy prozą w tym porządku, w jakim przy ceremonjach były w użyciu. Czwartym zbiorem, najpóźniejszym, któremu bramini południowych Indyj do dziś dnia odmawiają nazwy Wedy, jest Atharvaveda od atharvan, nazwiska mitycznej rodziny kapłańskiej. Jest to Weda zabobonów, zawiera bowiem formułki do zamawiania chorób, do wykonywania czarów i t. d.

Hymny Rigwedy zebrane zostały, jak przypuszczają, na 1000 lat przed Chr. Wtedy to powstały najdawniejsze pomniki prozy indyjskiej, t. zw. brâhmana, które znajdujemy już to jako osobne zbiory albo też wplecione w tekst Wed. Są to objaśnienia dotyczące ofiary, rozważania teologiczne, legendy, praktyczne wskazówki dla kapłanów i t. d. Podobny do charakter mają i t. zwane âranyaka od âranya „las". Są to medytacje przeznaczone dla pustelników, przebywających w lasach, z których powstały upaniszady (upanishad = posiedzenie), najdawniejsze traktaty filozoficzne Indów. Traktatami rytualnemi nadzwyczaj treściwemi są sûtry (sûtra nić, reguła). Traktują one o ceremonjach ofiarnych, ale także i obowiązkach wiernych; mowa tu np. o ceremonjach ślubnych, o wychowaniu synów i t. d. Sûtry wypłynęły z brâhmanów; same zaś dały początek księgom praw; z których za najdawniejszą uchodzi też księga Manu, prawdopodobnie powstała już po Chr.

Literatura indyjska posiada dwie wielkie epopeje. Ogromną kompilacją jest Mahâbhârata, obejmująca dwuwierszy. Opiewa ona walkę dwóch

Najdawn. język indoeurop. – język staroind. Wedy (15–20 w. a. Chr. Rigveda). Z języka Wed – skr. klas., język ujęty w także w ściśle reguły gram., język literacki, który wieki przetrwał. Żyjący. Obecnie martwy od ok. 20 wieków. samskrta (udoskonalony, wykształcony) – prâkrta prosty albo pochodny. (bengali, maharatti, guzerati, hindustani etc. pochodzą od prakrytu, Vedy).

Czy skr. był językiem żyjącym czy sztucznym. Skr. literat. najpóźniej był zapewne żyjącym (jęz. lit. poetycki różni się zawsze od potocznego). Skr. gramatyków (Pânini ca 4. wiek a. Chr.) nie jest język teoretycznym. Może w 4. wieku skr. doszedł do szczytu rozwoju. Kiedy przestano mówić po skr.? Już w 3. w. a. Chr. spotykamy narzecza prakryckie. Wtedy może tylko bramini i uczeni mówili po skr., a może poszczególne warstwy mówią skr. kiedy się zmartwiał.

Al. W. 327 a. Chr. wdzierając z Persami dotarł do Indyj. Z Taxilesem pokonał Porosa, zakładał kolonje, aż niezadowolone wojsko zmusiło go do odwrotu. Po śmierci Alexa. 323 Indowie wracają [illegible] [illegible] (Czandragupta z dynastji

Maurya stoją się panami cały ich północnych Indyi. Później w północnych Indyach panowali królowie grecko-baktryjscy, [ca 200 a. chr.] po ich upadku grecko-indyjskie państwo (150-85 a. Chr.), zniszczone przez Indo-scytów. Stąd wpływ greckiej cywilizacji na indyjską (bajki, astronomia ind. od greckiej). Bezpośrednie stosunki Europy z Indjami ustają i pośrednio przez Arabów (od 8 w. w Hiszp.) i Mongołów (13-15 w. w połudn. Rosji). Cyfry arabskie, od Indów wzięte. — Bezpośrednie od 1498 (odkrycie drogi morskiej do Indyj wsch.) Vasco ożywiony handel. Misjonarze (św. Franciszek Ksawery). Portugalczycy, na pocz. 17 w. wyparci przez Holendrów. Z nimi konkurencja Anglicy. W r. 1600 założona Komp. wschodnio-indyjska mająca monopol handlu z I., z czasem jurysdykcję cywilną, prawo wojowania i zawierania pokoju. Za Ludw. XIV powstała w 1664 założona przez Colberta franc. komp. wsch.-ind., ale wyparta przez Anglików w r. 1779 przestaje istnieć. Rozszerzenie panowania Anglików. Straszne powstanie [illegible] w r. 1858, kiedy Komp. przechodzą do Korony. Generalny gubernator jest wicekrólem, a Królowa ang. od r. 1877 cesarzową indyjską.

Gramatyki.

Kielhorna prof. w Göttingen
(wyd. niem. Berl. 1888) str. Mlos.
Whitneya + 1894 prof. un. w New-
Haven w St. zjedn. (wyd. niem. Zimmera
Indische Gramm. Lipsk. 1879, nowe
wyd. 1896.) Łatwe języka wed.
Stenzler Elementarb. der Skrspr.
5 wyd. Wrocł. 1885, 6. wyd. (Pischel)
Wr. 1892.
Jakob Wackernagel, Altind. Gr.
I. Lautlehre, Göttingen 1896.
Walenty Skorochód Majewski
Grammatyka mowy starożytnych
Skutów czyli Słowian...
Warsz. 1828
X. Fr. Xaw. Malinowski Gram. sanskr.
porównanego z językiem starosłowiańskim
i polskim. Poznań 1872

Norwegczyk

† Khristjan Lassen, ucz. Aug. Wilh. Schlegla, od 1830 prof. w Bonn † 1876. Dzieło pomnikowe: Ind. Alterthums-kunde (1. wyd. 1844–61)

Albrecht Weber ur. 1825 prof. berl. pisze wiele bardzo dzieł: Akadem. Vorles. über ind. Literatur. (2 wyd. 1876) – lepsza lit. Schrödera Lipsk 1887 (Indiens Literatur u. Cultur in hist. Entwicklung).

Otto Böhtlingk i Rud. Roth Sanskr. Wörterb. 7 tom. in 4° wyd. Akad. petersb. 1852–75. Mniejszy 1879–89.

Benfey Gesch. der Sprachwiss. u. orientał. Philologie in Deutschland München 1869.

Pismo indyjskie. Edykta Asoki (połowa 3. w. a. Chr.), 2 alfabety semickiego pochodzenia: 1. Północny (Kharoshṭhî) z prawa na lewo, aramejski (syryjsko-chaldejski), używany w kancelaryach satrapów perskich, wprowadzony przez pierwszych Achemenidów (500–400 a. Chr.). – 2. Południowy (Brâhmî), z lewa na prawo, importowany do Indyi ca. 800 a. Chr., fenicki (zapewne z Mezopotamii). Od niego pochodzą późniejsze alfabety indyjskie, a więc i Nâgarî.

Początek studjów sanskr., dali Anglicy – cel polityczny (prawo krajowe musiało być tłumaczone), dawniejsze badania misjonarzy i innych – przeszły niepostrzeżenie jako sporadyczne. Zbiór praw przełożony na perski a z pers. na ang. ukazał się 1776 (inicjatywa gubernatora ang. Hastingsa)

Ch. Wilkins 1785 wydał pierwszy przekł. z oryg. sanskr. epizodu Mhbh. Bhagavadg. 1808 gramatykę sanskr. On pierwszy odkrył i dostarczał urzędnikom sanskr. „Ojciec studjów sanskr. w Europie" (Deussen)

Przekł. Hitop. 1787, gram. skr. 1808

de Gama, odkrywcy przyl. d. n. wylądowany w Calicut na zach. wybrz. (Malabarskim)

Sir William Jones (sędzia w Bengalu) założył Asiatic Society 1784 (cel: poznanie dziejów i wschodu; towarz. wielkie położyło zasługi dla znajomości liter. ind.) 1789 wydał przekł. dram. K. Śakuntalā (przetłum. przez Forstera na niem. 1791 wywołał zachwyt Goethego). 1792 wydał pierwszy tekst sanskr. w oryg. w Kalkucie (Ṛtusaṁhāra poemat o porach roku Kālidāsy)

Henry Thomas Colebrooke, sędzia w Mirzapoor, potem urzęd. polityczny przy dworze w Berar (1765–1837) wydał Hitopadeśę, gram. Pāṇiniego etc. pierwszy filolog sanskrycki! liczne prace o lit. ind.

Wilkins, Jones, Colebrooke – to pierwsi pracownicy na niwie fil. indyjskiej, oni pierwsi zaznajomili Europę z jęz. i lit. i rozbudzili zapał do studjów.

W Niemczech położyli wielkie zasługi bracia Schlegel: Fryderyk: Ueber d. Sprache u. Weisheit der Indier (Heidelb. 1808) i ~~August~~ Aug. Wilhelm Schlegel w r. 1818 powołany na prof. do Bonn, 1820–30 wydawał Ind. Bibl. (Hitop., 2 pierwsze ks. Rām.) [We Francji 1815 pierwsza w Europie katedra sanskrytu: Antoine Léonard de Chézy w Coll. de France].

Franc. Bopp †1867 jako prof. uniw. berl. Jego gram. sanskr. w r. 1827 wydał b. wiele tekstów, Glossarium Sanscritum 1830, gram. porównawczą (od 1832). Pierwszy lingwista. Tak więc sanskr. wytworzył językoznawstwo porównawcze – klucz do poznania lit. ind.

Conjugation.

Classe 5.

Ind. Präs.	Imperf.	Imperativ	Potential
	Parasmaipada.		
sunomi	asunavam	sunavâni	sunuyâm
sunoshi	asunoḥ	sunu	sunuyâḥ
sunoti	asunot	sunotu	sunuyât
sunuvaḥ, -nvaḥ	asunuva, -nva	sunavâva	sunuyâva
sunuthaḥ	asunutam	sunutam	sunuyâtam
sunutaḥ	asunutâm	sunutâm	sunuyâtâm
sunumaḥ, -nmaḥ	asunuma, -nma	sunavâma	sunuyâma
sunutha	asunuta	sunuta	sunuyâta
sunvanti	asunvan	sunvantu	sunuyuḥ
	Âtmanepada.		
sunve	asunvi	sunavai	sunvîya
sunushe	asunuthâḥ	sunushva	sunvîthâḥ
sunute	asunuta	sunutâm	sunvîta
sunuvahe, -nvahe	asunuvahi, -nvahi	sunavâvahai, ~~-nvahai~~	sunvîvahi
sunvâthe	asunvâthâm	sunvâthâm	sunvîyâthâm
sunvâte	asunvâtâm	sunvâtâm	sunvîyâtâm
sunumahe, -nmahe	asunumahi, -nmahi	sunavâmahai, ~~-nmahai~~	sunvîmahi
sunudhve	asunudhvam	sunudhvam	sunvîdhvam
sunvate	asunvata	sunvatâm	sunvîran
	Parasmaip.		
âpnomi	âpnavam	âpnavâni	âpnuyâm
âpnoshi	âpnoḥ	âpnuhi	âpnuyâḥ
âpnoti	âpnot	âpnotu	âpnuyât
âpnuvaḥ	âpnuva	âpnavâva	âpnuyâva
âpnuthaḥ	âpnutam	âpnutam	âpnuyâtam
âpnutaḥ	âpnutâm	âpnutâm	âpnuyâtâm
âpnumaḥ	âpnuma	âpnavâma	âpnuyâma
âpnutha	âpnuta	âpnuta	âpnuyâta
âpnuvanti	âpnuvan	âpnuvantu	âpnuyuḥ

âpnuve	âpnuvi	âpnavai	âpnuvîya
âpnushe	âpnuthâḥ	âpnushva	âpnuvîthâḥ
âpnute	âpnuta	âpnutâm	âpnuvîta
âpnuvahe	âpnuvahi	âpnavâvahai	âpnuvîvahi
âpnuvâthe	âpnuvâthâm	âpnuvâthâm	âpnuvîyâthâm
âpnuvâte	âpnuvâtâm	âpnuvâtâm	âpnuvîyâtâm
âpnumahe	âpnumahi	âpnavâmahai	âpnuvîmahi
âpnudhve	âpnudhvam	âpnudhvam	âpnuvîdhvam
âpnuvate	âpnuvata	âpnuvatâm	âpnuvîran

8. Classe, s. Kielhorn § 83 ff.

tan, Imp. 2. sg. tanu.

Parasmaip.

Karomi	aKaravam	Karavâṇi	Kuryâm
Karoshi	aKaroḥ	Kuru	Kuryâḥ
Karoti	aKarot	Karotu	Kuryât
Kurvaḥ	aKurva	Karavâva	Kuryâva
Kuruthaḥ	aKurutam	Kurutam	Kuryâtam
Kurutaḥ	aKurutâm	Kurutâm	Kuryâtâm
Kurmaḥ	aKurma	Karavâma	Kuryâma
Kurutha	aKuruta	Kuruta	Kuryâta
Kurvanti	aKurvan	Kurvantu	Kuryuḥ

Âtmanep.

Kurve	aKurvi	Karavai	Kurvîya
Kurushe	aKuruthâḥ	Kurushva	Kurvîthâḥ
Kurute	aKuruta	Kurutâm	Kurvîta
Kurvahe	aKurvahi	Karavâvahai	Kurvîvahi
Kurvâthe	aKurvâthâm	Kurvâthâm	Kurvîyâthâm
Kurvâte	aKurvâtâm	Kurvâtâm	Kurvîyâtâm
Kurmahe	aKurmahi	Karavâmahai	Kurvîmahi
Kurudhve	aKurudhvam	Kurudhvam	Kurvîdhvam
Kurvate	aKurvata	Kurvatâm	Kurvîran

9. Classe.

Parasm.

Krîṇâmi	akrîṇâm	Krîṇâni	Krîṇîyâm
Krîṇâsi	akrîṇâḥ	Krîṇîhi	Krîṇîyâḥ
Krîṇâti	akrîṇât	Krîṇâtu	Krîṇîyât
Krîṇîvaḥ	akrîṇîva	Krîṇâva	Krîṇîyâva
Krîṇîthaḥ	akrîṇîtam	Krîṇîtam	Krîṇîyâtam
Krîṇîtaḥ	akrîṇîtâm	Krîṇîtâm	Krîṇîyâtâm
Krîṇîmaḥ	akrîṇîma	Krîṇâma	Krîṇîyâma
Krîṇîtha	akrîṇîta	Krîṇîta	Krîṇîyâta
Krîṇanti	akrîṇan	Krîṇantu	Krîṇîyuḥ

Âtmanep.

Krîṇe	akrîṇi	Krîṇai	Krîṇîya
Krîṇîshe	akrîṇîthâḥ	Krîṇîshva	Krîṇîthâḥ
Krîṇîte	akrîṇîta	Krîṇîtâm	Krîṇîta
Krîṇîvahe	akrîṇîvahi	Krîṇâvahai	Krîṇîvahi
Krîṇâthe	akrîṇâthâm	Krîṇâthâm	Krîṇîyâthâm
Krîṇâte	akrîṇâtâm	Krîṇâtâm	Krîṇîyâtâm
Krîṇîmahe	akrîṇîmahi	Krîṇâmahai	Krîṇîmahi
Krîṇîdhve	akrîṇîdhvam	Krîṇîdhvam	Krîṇîdhvam
Krîṇate	akrîṇata	Krîṇatâm	Krîṇîran

Parasm.

badhnâmi	abadhnâm	badhnâni	badhnîyâm
badhnâsi	abadhnâḥ	badhâna	badhnîyâḥ
badhnâti	abadhnât	badhnâtu	badhnîyât
badhnîvaḥ	abadhnîva	badhnâva	badhnîyâva
badhnîthaḥ	abadhnîtam	badhnîtam	badhnîyâtam
badhnîtaḥ	abadhnîtâm	badhnîtâm	badhnîyâtâm
badhnîmaḥ	abadhnîma	badhnâma	badhnîyâma
badhnîtha	abadhnîta	badhnîta	badhnîyâta
badhnanti	abadhnan	badhnantu	badhnîyuḥ

4

dhû schütteln
pû reinigen
lû abschneiden
strî streuen u. alle auf -vî kürzen ihren Vocal.

dhunâmi, dhunâsi, dhunâti, dhunîva – dhunîma – dhunanti
dhune, dhunîshe, dhunîte, dhunîvahe, dhunâthe – ~~dhunate~~ dhunate.
adhunâm, adhunâḥ, adhunât, adhunîva –
adhuni, adhunîthâḥ, adhunîta, adhunîvahi, adhunâthâm –
dhunâni, dhunîhi, dhunâtu, dhunîva
dhunai, dhunîshva, dhunîtâm, dhunâvahai, dhunâthâm.
dhunîyâm, dhunîyâḥ, dhunîyât .... dhunîya, dhunîthâḥ..

Ebenso punâmi, pune, ~~punâni, punîyâm~~ apunâm, apuni, punâni, punai, punîyâm, punîya.
lunâmi, lune, alunâm, aluni, lunâni, lunai etc.
strîṇâmi, strîṇe, astriṇâm, astriṇi, striṇâni, striṇai etc.

grah: grihṇâmi, ~~grihne~~, agrihṇâm, agrihṇi, grihṇâni, grihṇai, grihṇîyâm, grihṇîya.

jñâ: jânâmi, -âsi, âti, jânîvaḥ, jânanti.
jâne, jânîshe, jânîte, jânîvahe, jânate
ajânâm, -âḥ, -ât, ajânîva, – ajânan
ajâni, ajânîthâḥ, ajânîta, ajânîvahi – ajânata
jânâni, jânîhi, jânâtu, jânâva – jânâma, – jânantu
jânai, jânîshva, jânîtâm, jânâvahai –, jânâmahai, jânatâm
jânîyâm etc. jânîya

2. Classe.

Parasm.

NB. Wurzeln auf â haben nur Parasmaip.

Ind. Präs.	Imperfectum	Imperativ	Potential
1. yâmi	ayâm	yâni	yâyâm
yâsi	ayâḥ	yâhi	yâyâḥ
yâti	ayât	yâtu	yâyât
yâvaḥ	ayâva	yâva	yâyâva
yâthaḥ	ayâtam	yâtam	yâyâtam
yâtaḥ	ayâtâm	yâtâm	yâyâtâm
yâmaḥ	ayâma	yâma	yâyâma
yâtha	ayâta	yâta	yâyâta
yânti	ayân od. ayuḥ	yântu	yâyuḥ

daridrâmi	adaridrâm	daridrâṇi	daridriyâm
daridrâsi	adaridrâḥ	daridrihi	daridriyâḥ
daridrâti	adaridrât	daridrâtu	daridriyât
daridrivaḥ	adaridriva	daridrâva	daridriyâva
daridrithaḥ	adaridritam	daridritam	daridriyâtam
daridritaḥ	adaridritâm	daridritâm	daridriyâtâm
daridrimaḥ	adaridrima	daridrâma	daridriyâma
daridritha	adaridrita	daridrita	daridriyâta
daridrati	adaridruḥ	daridratu	daridriyuḥ

2. emi	âyam	âyâni	iyâm
eshi	aiḥ	ihi	iyâḥ
eti	ait	~~ayâta~~ etu	iyât
ivaḥ	aiva	~~iva~~ ayâva	iyâva
ithaḥ	aitam	itam	iyâtam
itaḥ	aitâm	itâm	iyâtâm
imaḥ	aima	~~ima~~ ayâma	iyâma
itha	aita	ita	iyâta
yanti	âyan	yantu	iyuḥ

adhîye	adhyaiyi	adhyayai	adhîyîya
adhîshe	adhyaithâḥ	adhîshva	adhîyîthâḥ
adhîte	adhyaita	~~adhy~~ adhîtâm	adhîyîta
adhîvahe	adhyaivahi	adhyayâvahai	adhîyîvahi
adhîyâthe	adhyaiyâthâm	adhîyâthâm	adhîyîyâthâm
adhîyâte	adhyaiyâtâm	adhîyâtâm	adhîyîyâtâm
adhîmahe	adhyaimahi	adhyayâmahai	adhîyîmahi
adhîdhve	adhyaidhvam	adhîdhvam	adhîyîdhvam
adhîyate	adhyaiyata	adhîyatâm	adhîyîran

(śî nur Âtm.)

3. śaye	aśayi	śayai	śayîya
śeshe	aśethâḥ	śeshva	śayîthâḥ
śete	aśeta	śetâm	śayîta
śevahe	aśevahi	śayâvahai	śayîvahi
śayâthe	aśayâthâm	śayâthâm	śayîyâthâm
śayâte	aśayâtâm	śayâtâm	śayîyâtâm
śemahe	aśemahi	śayâmahai	śayîmahi
śedhve	aśedhvam	śedhvam	śayîdhvam
śerate	aśerata	śeratâm	śayîran

(verbinden)

4. yu. Wurzeln auf u haben Vṛddhi st. Guṇa in den starken Formen vor Consonanten.

yu — Parasm.

yaumi	~~ayavam~~ ayavam	yavâni	yuyâm
yaushi	ayauḥ	yuhi	yuyâḥ
yauti	ayaut	yautu	yuyât
yuvaḥ	ayuva	yavâva	yuyâva
yuthaḥ	ayutam	yutam	yuyâtam
yutaḥ	ayutâm	yutâm	yuyâtâm
yumaḥ	ayuma	yavâma	yuyâma
yutha	ayuta	yuta	yuyâta
yuvanti	ayuvan	yuvantu	yuyuḥ

Âtmanep.

yuve	ayuvi	yavai	yuvîya
yushe	ayuthâḥ	yushva	yuvîthâḥ
yute	ayuta	yutâm	yuvîta
yuvahe	ayuvahi	yavâvahai	yuvîvahi
yuvâthe	ayuvâthâm	yuvâthâm	yuvîyâthâm
yuvâte	ayuvâtâm	yuvâtâm	yuvîyâtâm
yumahe	ayumahi	yavâmahai	yuvîmahi
yudhve	ayudhvam	yudhvam	yuvîdhvam
yuvate	ayuvata	yuvatâm	yuvîran

stu preisen, tu P. stark sein, ru P. brüllen.

Parasm.

staumi, stavîmi	astavam	stavâni	stuyâm, stuvîyâm
staushi, stavîshi	astauḥ, astavîḥ	stuhi, stavîhi	stuyâḥ, stuvîyâḥ
stauti, stavîti	astaut, astavît	stautu, stavîtu	stuyât, stuvîyât
stuvaḥ, stuvîvaḥ	astuva, astavîva	stavâva	stuyâva, stuvîyâva
stuthaḥ, stuvîthaḥ	astutam, astuvîtam	stutam, stuvîtam	stuyâtam, stuvîyâtam
stutaḥ, stuvîtaḥ	astutâm, astuvîtâm	stutâm, stuvîtâm	stuyâtâm, stuvîyâtâm
stumaḥ, stuvîmaḥ	astuma, astuvîma	stavâma	stuyâma, stuvîyâma
stutha, stuvîtha	astuta, astuvîta	stuta, stuvîta	stuyâta, stuvîyâta
stuvanti	astuvan	stavantu	stuyuḥ, stuvîyuḥ

Âtmanep.

stuve	astuvi	stavai	stuvîya
stushe, stuvîshe	astuthâḥ, -vîthâḥ	stushva, stuvîshva	stuvîthâḥ
stute, stuvîte	astuta, astuvîta	stutâm, stuvîtâm	stuvîta
~~stuvaḥ, stuvîvaḥ~~	astuvahi, -vîvahi	stavâvahai	stuvîvahi
~~stuthaḥ, stuvîthaḥ~~	astuvâthâm	stuvâthâm	stuvîyâthâm
stuvahe, stuvîvahe	astuvâtâm	stuvâtâm	stuvîyâtâm
stuvâthe	astumahi, -vîmahi	stavâmahai	stuvîmahi
stuvâte	astudhvam, -vîdhvam	studhvam, stuvîdhvam	stuvîdhvam
stumahe, stuvîmahe	astuvata	stuvatâm	stuvîran.
studhve, stuvîdhve			
stuvate			

5. Wurzeln auf û. (brû schiebt vor Cons. in den stark. F. î ein).

Parasmaip.

bravîmi	abravam	bravâṇi	brûyâm
bravîshi	abravîḥ	brûhi	brûyâḥ
bravîti	abravît	~~brûta~~ bravîtu	brûyât
brûvaḥ	abrûva	~~brûva~~ bravâva	brûyâva
brûthaḥ	abrûtam	brûtam	brûyâtam
brûtaḥ	abrûtâm	brûtâm	brûyâtâm
brûmaḥ	abrûma	~~brûma~~ bravâma	brûyâma
brûtha	abrûta	brûta	brûyâta
bruvanti	abruvan	bruvantu	brûyuḥ

Âtmanep.

bruve	abruvi	bravai	bruvîya
brûshe	abrûthâḥ	brûshva	bruvîthâḥ
brûte	abrûta	brûtâm	bruvîta
brûvahe	abrûvahi	bravâvahai	bruvîvahi
bruvâthe	abruvâthâm	bruvâthâm	bruvîyâthâm
bruvâte	abruvâtâm	bruvâtâm	bruvîyâtâm
brûmahe	abrûmahi	bravâmahai	bruvîmahi
brûdhve	abrûdhvam	brûdhvam	bruvîdhvam
bruvate	abruvata	bruvatâm	bruvîran.

sû Â. gunirt den Vocal nicht in den starken Formen

Âtmanep.

suve	asuvi	suvai	suvîya
sûshe	asûthâḥ	sûshva	suvîthâḥ
sûte	asûta	sûtâm	suvîta
sûvahe	asûvahi	suvâvahai	suvîvahi
suvâthe	asuvâthâm	suvâthâm	suvîyâthâm
suvâte	asuvâtâm	suvâtâm	suvîyâtâm
sûmahe	asûmahi	suvâmahai	suvîmahi
sûdhve	asûdhvam	sûdhvam	suvîdhvam
suvate	asuvata	suvatâm	suvîran

6. Wurzeln auf ṛi: jâgṛi erwachen, P.

Parasmaip.

jâgarmi	ajâgaram	jâgarâṇi	jâgṛiyâm
jâgarshi	ajâgaḥ	jâgṛihi	jâgṛiyâḥ
jâgarti	ajâgaḥ	jâgartu	jâgṛiyât
jâgṛivaḥ	ajâgṛiva	jâgarâva	jâgṛiyâva
jâgṛithaḥ	ajâgṛitam	jâgṛitam	jâgṛiyâtam
jâgṛitaḥ	ajâgṛitâm	jâgṛitâm	jâgṛiyâtâm
jâgṛimaḥ	ajâgṛima	jâgarâma	jâgṛiyâma
jâgṛitha	ajâgṛita	jâgṛita	jâgṛiyâta
jâgrati	ajâgaruḥ	jâgratu	jâgṛiyuḥ

7. Wurzeln auf c und j. vac P. Muster mṛj s. unten.

vacmi	avacam	vacâni	vacyâm
vakṣi	avak	vagdhi	vacyâḥ
vakti	avak	vaktu	vacyât
~~vacm~~ vacvaḥ	avacva	vacâva	vacyâva
vakthaḥ	avaktam	vaktam	vacyâtam
vaktaḥ	avaktâm	vaktâm	vacyâtâm
vacmaḥ	avacma	vacâma	vacyâma
vaktha	avakta	vakta	vacyâta
—	avacan	vacantu	vacyuḥ

8. Wurzeln auf t und d: vid P.

vedmi	avedam	vedâni	vidyâm
vetsi	aveḥ od. avet	viddhi	vidyâḥ
vetti	avet	vettu	vidyât
vidvaḥ	avidva	vedâva	vidyâva
vitthaḥ	avittam	vittam	vidyâtam
vittaḥ	avittâm	vittâm	vidyâtâm
vidmaḥ	avidma	vedâma	vidyâma
vittha	avitta	vitta	vidyâta
vidanti	aviduḥ	vidantu	vidyuḥ

ad: unregelmässig 2. u. 3. sg. Impf. P.

admi	âdam	adâni	adyâm
atsi	âdaḥ	addhi	adyâḥ
atti	âdat	attu	adyât
advaḥ	âdva	adâva	adyâva
atthaḥ	âttam	attam	adyâtam
attaḥ	âttâm	attâm	adyâtâm
admaḥ	âdma	adâma	adyâma
attha	âtta	atta	adyâta
adanti	âdan	adantu	adyuḥ

9. han töten. P. Verliert sein n vor t u. th in schw. Formen

hanmi	ahanam	hanâni	hanyâm
haṁsi	ahan	jahi	hanyâḥ
hanti	ahan	hantu	hanyât
hanvaḥ	ahanva	hanâva	hanyâva
hathaḥ	ahatam	hatam	hanyâtam
hataḥ	ahatâm	hatâm	hanyâtâm
hanmaḥ	ahanma	hanâma	hanyâma
hatha	ahata	hata	hanyâta
ghnanti	aghnan	ghnantu	hanyuḥ

10. Wurzeln auf ś, ṣ, kṣ und mṛj.

Parasm.

dveshmi	advesham	dveshâṇi	dvishyâm
dvekshi	adveṭ	dviḍḍhi	dvishyâḥ
dveshṭi	adveṭ	dveshṭu	dvishyât
dvishvaḥ	advishva	dveshâva	dvishyâva
dvishṭhaḥ	advishṭam	dvishṭam	dvishyâtam
dvishṭaḥ	advishṭâm	dvishṭâm	dvishyâtâm
dvishmaḥ	advishma	dveshâma	dvishyâma
dvishṭha	advishṭa	~~dviḍḍham~~ dvishṭa	dvishyâta
dvishanti	advishan od. advishuḥ	dvishantu	dvishyuḥ

NB. In der 2. Cl. haben in der 3. pl. P. Impf. us die WW. cakâs, jaksh, jâgṛi, daridrâ, çâs und vid beliebig die WW. auf -â und dvish. Die 5 ersten haben 3. pl. I. Pr. ati und 3. pl. Imper. atu.

Âtmanep.

dvishe	advishi	dveshai	dvishîya
dvikshe	advishṭhâḥ	dvikshva	dvishîthâḥ
dvishṭe	advishṭa	dvishṭâm	dvishîta
dvishvahe	advishvahi	dveshâvahai	dvishîvahi
dvishâthe	advishâthâm	dveshâthâm	dvishîyâthâm
dvishâte	advishâtâm	dvishâtâm	dvishîyâtâm
dvishmahe	advishmahi	dveshâmahai	dvishîmahi
dviḍḍhve	adviḍḍhvam	dviḍḍhvam	dvishîdhvam
dvishate	advishata	dvishatâm	dvishîran

cakshA. sehen, sagen.

Âtmanep.

cakshe	acakshi	cakshai	cakshîya
~~caksh~~ cakshe	acashṭhâḥ	cakshva	cakshîthâḥ
cashṭe	acashṭa	cashṭâm	cakshîta
cakshvahe	acakshvahi	cakshâvahai	cakshîvahi
cakshâthe	acakshâthâm	cakshâthâm	cakshîyâthâm
cakshâte	acakshâtâm	cakshâtâm	cakshîyâtâm
cakshmahe	acakshmahi	cakshâmahai	cakshîmahi
caḍḍhve	acaḍḍhvam	caḍḍhvam	cakshîdhvam
cakshate	acakshata	cakshatâm	cakshîran

îç Â. schiebt vor se, sva, dhve und Imperat. dhvam i ein

~~îçe~~ îçe	aiçi	îçai I. Kh. S. 75	îçîya
îçishe	~~aiḍ~~ aishṭhâḥ	îçishva	îçîthâḥ
îshṭe	aishṭa	îshṭâm	îçîta
îçvahe	aiçvahi	îçâvahai	îçîvahi
îçâthe	aiçâthâm	îçâthâm	îçîyâthâm
îçâte	aiçâtâm	îçâtâm	îçîyâtâm
îçmahe	aiçmahi	îçâmahai	îçîmahi
~~îḍḍhve~~ îçidhve	aiḍḍhvam	îçidhvam	îçîdhvam
îçate	aiçata	îçatâm	îçîran

vaś P. hat uś in den schwachen Formen.

wünschen

Parasmaip.

vaśmi	avaśam	vaśâni	~~vaś~~ uśyam
vakshi	avaṭ	uḍḍhi	uśyâḥ
vashṭi	avaṭ	vashṭu	uśyât
uśvaḥ	auśva	vaśâva	uśyâva
ushṭhaḥ	aushṭam	ushṭam	uśyâtam
ushṭaḥ	aushṭâm	ushṭâm	uśyâtâm
uśmaḥ	auśma	vaśâma	uśyâma
ushṭha	aushṭa	ushṭa	uśyâta
uśanti	auśan	uśantu	uśyuḥ

mṛj P. hat in den starken Formen stets Vṛiddhi, in den schwachen vor Vocalen beliebig.

mârjmi	amârjam	mârjâni	mṛjyâm
mârkshi	amârṭ	mṛiḍḍhi	mṛjyâḥ
mârshṭi	amârṭ	mârshṭu	mṛjyât
mṛjvaḥ	amṛjva	~~marja~~ mârjâva	mṛjyâva
mṛishṭhaḥ	amṛishṭam	~~mṛjâth~~ mṛishṭam	mṛjyâtam
mṛishṭaḥ	amṛishṭâm	mṛishṭâm	mṛjyâtâm
mṛjmaḥ	amṛjma	mârjâma	mṛjyâma
mṛishṭha	amṛishṭa	mṛishṭa	mṛjyâta
mṛjanti od. mârjanti	amṛjan od. amârjan	mṛjantu od. mârjantu	mṛjyuḥ

2. Classe. Forts.

Ind. Präs.	Imperf.	Imperativ	Potential

11. îḍ Â. verehren fügt i vor se, sva, dhve u. Imperat. dhvam ein: ḍ+t = ṭṭ; ḍ+th = ṭṭh; ḍ+dh = ḍḍh.

Âtmanep.

îḍe	aiḍi	îḍai	îḍîya
îḍishe	aiṭṭhâḥ	îḍishva	îḍîthâḥ
îṭṭe	aiṭṭa	îṭṭâm	îḍîta
îḍvahe	aiḍvahi	îḍâvahai	îḍîvahi
îḍâthe	aiḍâthâm	îḍâthâm	îḍîyâthâm
îḍâte	aiḍâtâm	îḍâtâm	îḍîyâtâm
îḍmahe	aiḍmahi	îḍâmahai	îḍîmahi
îḍidhve	aiḍḍhvam	îḍidhvam	îḍîdhvam
îḍate	aiḍata	îḍatâm	îḍîran

12. WW. auf s haben in d. 2. sg. ~~2ud~~ Impf. Par. t od. Visarga, in der 3. nur t. Vor dh fällt s aus.

cakâs P. leuchten. (ati, atu, uḥ vgl. oben).

cakâsmi	acakâsam	cakâsâni	cakâsyâm
cakâssi	acakâḥ od. -ât	cakâdhi	cakâsyâḥ
cakâsti	acakât	cakâstu	cakâsyât
cakâsvaḥ	acakâsva	cakâsâva	cakâsyâva
cakâsthaḥ	acakâstam	cakâstam	cakâsyâtam
cakâstaḥ	acakâstâm	cakâstâm	cakâsyâtâm
cakâsmaḥ	acakâsma	cakâsâma	cakâsyâma
cakâstha	acakâsta	cakâsta	cakâsyâta
cakâsati	acakâsuḥ	cakâsatu	cakâsyuḥ

<u>âs</u> Â. sitzen.

âse	âsi	âsai	âsîya
âsse	âsthâḥ	âssva	âsîthâḥ
âste	âsta	âstâm	âsîta
âsvahe	âsvahi	âsâvahai	âsîvahi
âsâthe	âsâthâm	âsâthâm	âsîyâthâm
âsâte	âsâtâm	âsâtâm	âsîyâtâm
âsmahe	âsmahi	âsâmahai	âsîmahi
âdhve	âdhvam	âdhvam	âsîdhvam
âsate	âsata	âsatâm	âsîran

<u>śâs</u> P., schw. Form <u>śish</u> (<u>ati</u>, <u>atu</u>, <u>uḥ</u> vgl. oben) vor Cons. ausser <u>śâdhi</u>.

śâsmi	aśâsam	śâsâni	
śâssi	aśâḥ od. <u>aśât</u>	<u>śâdhi</u>	śishyâm
śâsti	aśât	śâstu	śishyâḥ
śishvaḥ	aśishva	śâsâva	śishyât
śishṭhaḥ	aśishṭam	~~śisha~~ śishṭam	śishyâva
śishṭaḥ	aśishṭâm	śishṭâm	śishyâtam
śishmaḥ	aśishma	śâsâma	śishyâtâm
śishṭha	aśishṭa	śishṭa	śishyâma
~~śishanti~~ śâsati	aśâsuḥ	śâsatu	śishyâta
			śishyuḥ

<u>as</u> sein P. A.

Parasm.

asmi	âsam	asâni	syâm
<u>asi</u>	<u>âsîḥ</u>	<u>edhi</u>	syâḥ
asti	<u>âsît</u>	astu	syât
svaḥ	âsva	asâva	syâva
sthaḥ	âstam	~~a~~stam	syâtam
staḥ	âstâm	stâm	syâtâm
smaḥ	âsma	asâma	syâma
stha	âsta	sta	syâta
santi	âsan	santu	syuḥ

Ātmanep.

he	âsi	asai	sîya
se	âsthâḥ	sva	sîthâḥ
~~dhve~~ ste	âsta	~~a~~stâm	sîta
svahe	âsvahi	asâvahai	sîvahi
sâthe	âsâthâm	~~a~~sâthâm	sîyâthâm
sâte	âsâtâm	~~a~~sâtâm	sîyâtâm
smahe	âsmahi	asâmahai	sîmahi
dhve	âdhvam	~~a~~ dhvam	sîdhvam
sate	âsata	satâm	sîran

(gleichlautend mit 3. sg. i. oben)

13. Wrz. auf h: h + t, th, dh = ḍh (Verlängerung von vorhergehendem a, i, u); h + s = ksh. Impf. 2. u. 3. sg. ṭ.

Parasm.

lehmi	aleham	lehâni	lihyâm
lekshi	aleṭ	lîḍhi	lihyâḥ
leḍhi	aleṭ	leḍhu	lihyât
lihvaḥ	alihva	lehâva	lihyâva
lîḍhaḥ	alîḍham	lîḍham	lihyâtam
lîḍhaḥ	alîḍhâm	lîḍhâm	lihyâtâm
lihmaḥ	alihma	lehâma	lihyâma
lîḍha	alîḍha	lîḍha	lihyâta
lihanti	alihan	lihantu	lihyuḥ

Ātmanep.

lihe	alihi	lehai	lihîya
likshe	alîḍhâḥ	likshva	lihîthâḥ
lîḍhe	alîḍha	lîḍhâm	lihîta
lihvahe	alihvahi	lehâvahai	lihîvahi
lihâthe	alihâthâm	lihâthâm	lihîyâthâm
lihâte	alihâtâm	lihâtâm	lihîyâtâm
lihmahe	alihmahi	lehâmahai	lihîmahi
lîḍhve	alîḍhvam	lîḍhvam	lihîdhvam
lihate	alihata	lihatâm	lihîran

duh (melken) und dih P.A. (beschmieren). Für h vor t, th, dh, s ~~wird gh~~ tritt gh ein, welches mit t, th, d zu gdh und mit s zu ksh verschmilzt. Impf. Par. 2. u. 3. sg. K. In diesem Falle wird anlautendes d zu dh, ebenso, wenn ksh, gdhvam und gdhve eintreten.

Parasm.

~~dehmi, dohmi~~
~~dekshi, dokshi~~
~~degdhi, dogdhi~~

dehmi, dohmi	adeham, adoham	dehâni, dohâni	dihyâm, duhyâm
dhekshi, dhokshi	~~adek~~ adhek, adhok	digdhi, dugdhi	dihyâḥ, duhyâḥ
degdhi, dogdhi	adhek, adhok	degdhu, dogdhu	dihyât, duhyât
dihvaḥ, duhvaḥ	adihva, aduhva	dehâva, dohâva	dihyâva, duhyâva
digdhaḥ, dugdhaḥ	adigdham, adugdham	digdham, dugdham	dihyâtam, duhyâtam
digdhaḥ, dugdhaḥ	adigdhâm, adugdhâm	digdhâm, dugdhâm	dihyâtâm, duhyâtâm
dihmaḥ, duhmaḥ	adihma, aduhma	dehâma, dohâma	dihyâma, duhyâma
digdha, dugdha	adigdha, adugdha	digdha, dugdha	dihyâta, duhyâta
dihanti, duhanti	adihan, aduhan	dihantu, duhantu	dihyuḥ, duhyuḥ

Âtmanep.

dihe, duhe	adihi, aduhi	dehai, dohai	dihîya, duhîya
dhikshe, dhukshe	adigdhâḥ, adugdhâḥ	dhikshva, dhukshva	dihîthâḥ, duhîthâḥ
digdhe, dugdhe	adigdha, adugdha	digdhâm, dugdhâm	dihîta, duhîta
dihvahe, duhvahe	adihvahi, aduhvahi	dehâvahai, dohâvahai	dihîvahi, duhîvahi
dihâthe, duhâthe	adihâthâm, aduhâthâm	dihâthâm, duhâthâm	dihîyâthâm, duhîyâthâm
dihâte, duhâte	adihâtâm, aduhâtâm	dihâtâm, duhâtâm	dihîyâtâm, duhîyâtâm
dihmahe, duhmahe	adihmahi, aduhmahi	dehâmahai, dohâmahai	dihîmahi, duhîmahi
dhigdhve, dhugdhve	adhigdhvam, adhugdhvam	dhigdhvam, dhugdhvam	dihîdhvam, duhîdhvam
dihate, duhate	adihata, aduhata	dihatâm, duhatâm	dihîran, duhîran

14. rud weinen, śvas und an athmen, svap schlafen, jaksh essen fügen vor conson. End. i ein (außer II) außer 2. u. 3. g. Impf. Par., wo a od. î eintritt. Außerdem hat jaksh ati, atu, uh, s. oben. Alle WW. Parasm.

rodimi	arodam	rodâni	rudyâm
rodishi	arodah, arodîh	ruddhi	rudyâh
roditi	arodat, arodît	roditu	rudyât
rudivah	arudiva	rodâva	rudyâva
rudithah	aruditam	ruditam	rudyâtam
ruditah	aruditâm	ruditâm	rudyâtâm
rudimah	arudima	rodâma	rudyâma
rudita	arudita	rudita	rudyâta
rudanti	arudan	rudantu	rudyuh

jakshimi	ajaksham	jakshâni	jakshyâm
jakshishi	ajakshah, ajakshîh	jakshihi	jakshyâh
jakshiti	ajakshat, ajakshît	jakshitu	jakshyât
jakshivah	ajakshiva	jakshâva	jakshyâva
jakshithah	ajakshitam	jakshitam	jakshyâtam
jakshitah	ajakshitâm	jakshitâm	jakshyâtâm
jakshimah	ajakshima	jakshâma	jakshyâma
jakshitha	ajakshita	jakshita	jakshyâta
jakshati	ajakshuh	jakshatu	jakshyuh

3. Classe.

1. bhṛi tragen

Parasm.

bibharmi	abibharam	bibharâni	bibhṛiyâm
bibharshi	abibhaḥ	bibhṛihi	bibhṛiyâḥ
bibharti	abibhaḥ	bibhartu	bibhṛiyât
bibhṛivaḥ	abibhṛiva	bibharâva	bibhṛiyâva
bibhṛithaḥ	abibhṛitam	bibhṛitam	bibhṛiyâtam
bibhṛitaḥ	abibhṛitâm	bibhṛitâm	bibhṛiyâtâm
bibhṛimaḥ	abibhṛima	bibharâma	bibhṛiyâma
bibhṛitha	abibhṛita	bibhṛita	bibhṛiyâta
bibhrati	abibharuḥ	bibhratu	bibhṛiyuḥ

Âtmanep.

bibhre	abibhri	bibharai	bibhrîya
bibhṛishe	abibhṛithâḥ	bibhṛishva	bibhrîthâḥ
bibhṛite	abibhṛita	bibhṛitâm	bibhrîta
bibhṛivahe	abibhṛivahi	bibharâvahai	bibhrîvahi
bibhrâthe	abibhrâthâm	bibhrâthâm	bibhrîyâthâm
bibhrâte	abibhrâtâm	bibhrâtâm	bibhrîyâtâm
bibhṛimahe	abibhṛimahi	bibharâmahai	bibhrîmahi
bibhṛidhve	abibhṛidhvam	bibhṛidhvam	bibhrîdhvam
bibhrate	abibhrata	bibhratâm	bibhrîran

2. dhâ u. dâ werfen in den schwachen Formen â ab. Imp. dhehi u. dehi.

Parasm.

dadhâmi, dadâmi	adadhâm	dadhâni, dadâni	dadhyâm
dadhâsi	adadhâḥ	dhehi, dehi	dadyâm
dadhâti	adadhât	dadhâtu	etc.
dadhvaḥ, dadvaḥ	adadhva	dadhâva	
dhatthaḥ, datthaḥ	adhattam	dhattam	
dhattaḥ, dattaḥ	adhattâm	dhattâm	
dadhmaḥ, dadmaḥ	adadhma	dadhâma	
dhattha, dattha	adhatta	dhatta	
dadhati, dadati	adadhuḥ	dadhatu	

Âtmanep.

dadhe, dade	adadhi	dadhai, dadai	dadhîya,
dhatse, datse	adhatthâḥ	dhatsva, datsva	dadîya
dhatte, datte	adhatta	dhattâm	etc.
dadhvahe	adadhvahi	dadhâvahai	
dadhâthe	adadhâthâm	dadhâthâm	
dadhâte	adadhâtâm	dadhâtâm	
dadhmahe	adadhmahi	dadhâmahai	
dhaddhve	adhaddhvam	dhaddhvam	
dadhate	adadhata	dadhatâm	(und im Pot.

hâ P. verlassen wirft â vor vocal. schwachen Endungen ab).
bildet jahî- od. jahi- vor consonant. schw. Endungen
Imp. 2. P. sg. jahâhi, jahîhi od. jahihi.

		jahâni	jahyâm
jahâmi	ajahâm	jahîhi, jahihi, jahâhi	
jahâsi	ajahâḥ	jahâtu	
jahâti	ajahât	jahâva	
jahivaḥ, jahîvaḥ	ajahiva, -îva	jahitam, -îtam	
jahithaḥ, jahîthaḥ	ajahitam, -îtam	jahitâm, -îtâm	
jahitaḥ, jahîtaḥ	ajahitâm, -îtâm	jahâma	
jahimaḥ, jahîmaḥ	ajahima, -îma	jahita, -îta	
jahitha, jahîtha	ajahita, -îta	jahatu	
jahati	ajahuḥ		

mâ Â. messen und hâ Â. gehen bilden vor cons. End.
mimî- u. jihî, und mim- u. jih- vor vocalischen:

mime, jihe	amimi, ajihi	mimai, jihai	mimîya
mimîṣe, jihîṣe	amimîthâḥ, ajihîthâḥ	mimîṣva	jihîya
mimîte, jihîte	amimîta, ajihîta	jihîṣva	etc.
~~mimîvahe, jihîvaḥ~~	~~amimîva~~		mimîthâḥ
~~mimîthaḥ, jihîthaḥ~~		mimîtâm, jihîtâm	etc.

mimîvahe	aminîvahi, ajihîvahi	mimâvahai
jihîvahe	.	jihâvahai
mimâthe	aminâthâm, ajihâthâm	mimâthâm, jihâthâm
jihâthe		mimâtâm, jihâtâm
mimâte, jihâte	amimâtâm, ajihâtâm	mimâmahai
mimîmahe, jihîmahe	amimîmahi	jihâmahai
mimîdhve, jihîdhve	ajihîmahi	mimîdhvam
mimate, jihate	amimîdhvam	jihîdhvam
	ajihîdhvam	mimatâm, jihatâm
	amimata, ajihata	

3. hu. Imp. 2. sg. juhudhi. Die Conj. s. Stenzler.

4. bhî P. sich fürchten. Starker Stamm bibhe (bibhay), schwacher bibhî od. bibhi (bibhy).

bibhemi	abibhayam	bibhayâni	bibhiyâm od.
bibheshi	abibheḥ	bibhîhi, bibhihi	bibhiyâm
bibheti	abibhet	bibhetu	etc.
bibhîvaḥ, -ivaḥ	abibhîva, -iva	bibhayâva	
bibhîthaḥ, -ithaḥ	abibhîtam, -itam	bibhîtam, -itam	
bibhîtaḥ, bibhitaḥ	abibhîtâm, -itâm	bibhîtâm, -itâm	
bibhîmaḥ, -imaḥ	abibhîma, -ima	bibhayâma	
bibhîtha, -itha	abibhîta, -ita	bibhîta, bibhita	
bibhyati	~~abibhyuḥ~~ abibhayuḥ	bibhyatu	

hrî P. sich schämen. St. St. jihre (jihray), schw. St. jihrî (jihriy)

jihremi	ajihrayam	jihrayâni	jihrîyâm
jihreshi	ajihreḥ	jihrîhi	etc.
jihreti	ajihret	jihretu	
jihrîvaḥ	ajihrîva	jihrayâva	
jihrîthaḥ	ajihrîtam	jihrîtam	
jihrîtaḥ	ajihrîtâm	jihrîtâm	
jihrîmaḥ	ajihrîma	jihrayâma	
jihrîtha	ajihrîta	jihrîta	
jihriyati	ajihrayuḥ	jihriyatu (-iy-)	

Praes. Ind.	Impf.	Imperativ	Potential.

5. prî P. füllen. Stark. St. pipar, schwacher pipûr vor Cons., pipur vor Vocalen. (Dagegen prî füllen regelmässig).

piparmi	apiparam	piparâṇi	pipûryâm
piparshi	apipaḥ	pipûrhi	etc.
piparti	apipaḥ	pipartu	
pipûrvaḥ	apipûrva	piparâva	
pipûrthaḥ	apipûrtam	pipûrtam	
pipûrtaḥ	apipûrtâm	pipûrtâm	
pipûrmaḥ	apipûrma	piparâma	
pipûrtha	apipûrta	pipûrta	
pipurati	apiparuḥ	pipuratu	

6. nij waschen, vij schrecken, vish durchdringen nehmen in der Reduplication Guna, dagegen nicht in den starken Formen vor Vocalen in der Wurzelsilbe.

Parasmaip.

nenejmi, veveshmi	anenijam avevisham	nenijâni, vevishâṇi	nenijyâm etc.
nenekshi, vevekshi	anenek, avevet	nenigdhi, vevidḍhi	vevishyâm etc.
nenekti, vevesḥṭi	anenek, avevet	nenektu, vevesḥṭu	
nenijvaḥ, vevishvaḥ	anenijva, avevishva	nenijâva, vevishâva	
neniktḥaḥ, vevishṭhaḥ	aneniktam, avevishṭam	neniktam, vevishṭam	
neniktâḥ, vevishṭâḥ	aneniktâm, avevishṭâm	neniktâm, vevishṭâm	
nenijmaḥ, vevishmaḥ	anenijma, avevishma	nenijâma, vevishâma	
neniktha, vevishṭha	anenikta, avevishṭa	nenikta, vevishṭa	
nenijati, vevishati	anenijuḥ, avevishuḥ	nenijatu, vevishatu	

Âtmanep.

nenije, vevishe	anenijî, avevishi	nenijai, vevishai	nenijîya etc.
nenikshe, vevikshve	anenikthâh, avevishthâh	nenikshva, vevikshva	vevishîya etc.
nenikte, vevishte	anenikta, avevishta	neniktâm, vevishtâm	
nenijvahe, vevishvahe	anenijvahi, avevishvahi	nenijâvahai, vevishâvahai	
nenijâthe, vevishâthe	anenijâthâm, avevishâthâm	nenijâthâm, vevishâthâm	
nenijâte, vevishâte	anenijâtâm, avevishâtâm	nenijâtâm, vevishâtâm	
nenijmahe, vevishmahe	anenijmahi, avevishmahi	nenijâmahai, vevishâmahai	
nenigdhve, veviḍḍhve	anenigdhvam, aveviḍḍhvam	nenigdhvam, veviḍḍhvam	
nenijate, vevishate	~~anenijata~~ anenijata, avevishata.	nenijatâm, vevishatâm	

7. ṛi gehen. Starker Stamm: iyar, schwacher iyṛi.

iyarmi	aiyaram	iyarâṇi	iyṛiyâm etc.
iyarshi	aiyaḥ	iyṛihi	
iyarti	aiyaḥ	iyartu	
iyṛivaḥ	aiyṛiva	iyarâva	
iyṛithaḥ	aiyṛitam	iyṛitam	
iyṛitaḥ	aiyṛitâm	iyṛitâm	
iyṛimaḥ	aiyṛima	iyarâma	
iyṛitha	aiyṛita	iyṛita	
iyrati	aiyaruḥ	iyratu	

7. Classe.

1. yuj vereinigen, anspannen

Parasmaipada.

yunajmi	ayunajam	yunajâni	yuñjyâm etc.
yunakshi	ayunak	yuṅgdhi	
yunakti	ayunak	yunaktu	
yuñjvaḥ	ayuñjva	yunajâva	
yuṅkthaḥ	ayuṅktam	yuṅktam	
yuṅktaḥ	ayuṅktâm	yuṅktâm	
yuñjmaḥ	ayuñjma	yunajâma	
yuṅktha	ayuṅkta	yuṅkta	
yuñjanti	ayuñjan	yuñjantu	

Âtmanepada.

yuñje	ayuñji	yunajai	yuñjîya etc.
yuṅkshe	ayuṅkthâḥ	yuṅkshva	
yuṅkte	ayuṅkta	yuṅktâm	
yuñjvahe	ayuñjvahi	yunajâvahai	
yuñjâthe	ayuñjâthâm	yuñjâthâm	
yuñjâte	ayuñjâtâm	yuñjâtâm	
yuñjmahe	ayuñjmahi	yunajâmahai	
yuṅgdhve	ayuṅgdhvam	yuṅgdhvam	
yuñjate	ayuñjata	yuñjatâm	

2. rudh einschliessen, belagern, hindern

Parasmaipada.

ruṇadhmi	aruṇadham	ruṇadhâni	rundhyâm etc.
ruṇatsi	aruṇat	runddhi	
ruṇaddhi	aruṇat	ruṇaddhu	
rundhvaḥ	arundhva	ruṇadhâva	
runddhaḥ	arunddham	runddham	
runddhaḥ	arunddhâm	runddhâm	
rundhmaḥ	arundhma	ruṇadhâma	
runddha	arunddha	runddha	
rundhanti	arundhan	rundhantu	

Âtmanepada

rundhe	arundhi	ruṇadhai	rundhîya
runtse	arunddhâḥ	runtsva	etc.
runddhe	arunddha	runddhâm	
rundhvahe	arundhvahi	~~rundhvo~~ ruṇadhâvahai	
rundhâthe	arundhâthâm	rundhâthâm	
rundhâte	arundhâtâm	rundhâtâm	
rundhmahe	arundhmahi	ruṇadhâmahai	
runddhve	arunddhvam	runddhvam	
rundhate	arundhata	rundhatâm	

3. pish P. zermalmen

pinashmi	apinasham	pinashâṇi	pimshyâm
pinakshi	apinaṭ	~~piṇḍḍhi~~ piṇḍḍhi	etc.
pinashṭi	apinaṭ	pinashṭu	
piṁshvaḥ	apiṁshva	pinashâva	
piṁshṭhaḥ	apiṁshṭham	piṁshṭam	
piṁshṭaḥ	apiṁshṭâm	piṁshṭâm	
piṁshma	apiṁshma	pinashâma	
piṁshṭha	apiṁshṭa	piṁshṭa	
piṁshanti	apiṁshan	piṁshantu	

hiṁs verletzen P.

hinasmi	ahinasam	hinasâni	hiṁsyâm
hinassi	ahinaḥ, -at	hindhi	etc.
hinasti	ahinat	hinastu	
hiṁsvaḥ	ahiṁsva	~~hiṁsva~~ hinasâva	
hiṁsthaḥ	ahiṁstam	hiṁstam	
hiṁstaḥ	ahiṁstâm	hiṁstâm	
hiṁsmaḥ	ahiṁsma	hinasâma	
hiṁstha	ahiṁsta	hiṁsta	
hiṁsanti	ahiṁsan	hiṁsantu	

4. tṛih ~~zermalmen~~, tödten P. Starker Stamm vor Conson. ne (ṇe), also tṛiṇeh-, vor Vocalen regelmässig tṛiṇah-

tṛiṇehmi	atṛiṇaham	tṛiṇahâni	tṛiṁhyâm
tṛiṇekshi	atṛiṇeṭ	tṛiṇḍhi	etc.
tṛiṇeḍhi	atṛiṇeṭ	tṛiṇeḍhu	
tṛiṁhvaḥ	~~atṛiṁhva~~	~~tṛiṁhva~~ tṛiṇahâva	
tṛiṇḍhaḥ	atṛiṇḍham	tṛiṇḍham	
tṛiṇḍhaḥ	atṛiṇḍhâm	tṛiṇḍhâm	
tṛiṁhmaḥ	atṛiṁhma	tṛiṇahâma	
tṛiṇḍha	atṛiṇḍha	tṛiṇḍha	
tṛiṁhanti	atṛiṁhan	tṛiṁhantu	

5. indh Â. anzünden

~~ith~~ ~~indhe~~	aindhi	inadhai	~~indhyâm etc.~~ indhîya
intse	aindhâḥ	intsva	
~~indte~~ inddhe	ainddha	inddhâm	
indhvahe	aindhvahi	inadhâvahai	
~~indhaḥ~~	aindhâthâm	indhâthâm	
indhâthe	aindhâtâm	indhâtâm	
indhâte	aindhmahi	inadhâmahai	
indhmahe	ainddhvam	inddhvam	
inddhve	aindhata	indhatâm	
indhate			

6. bhañj zerbrechen P.

bhanajmi	abhanajam	bhanajâni	bhañjyâm
bhanakshi	abhanak	bhaṅgdhi	etc.
bhanakti	abhanak	bhanaktu	
bhañjvaḥ	abhañjva	bhanajâva	
bhaṅkthaḥ	abhaṅktam	bhaṅktam	
bhaṅktaḥ	abhaṅktâm	bhaṅktâm	
bhañjmaḥ	abhañjma	bhanajâma	
bhaṅktha	abhaṅkta	bhaṅkta	
bhañjanti	abhañjan	bhañjantu	

Perfectum.

1. jīv P. sev A. Kein Unterschied zwischen starken und schwachen Formen. nind P.

jijîva	sisheve	nininda
jijîvitha	sishevishe	ninindîtha
jijîva	sisheve	nininda
jijîviva	sishevivahe	ninindiva
jijîvathuḥ	sishevâthe	ninindathuḥ
jijîvatuḥ	sishevâte	ninindatuḥ
jijîvima	sishevimahe	ninindima
jijîva	sishevidhve, -ḍhve	nininda
jijîvuḥ	sishevire	ninindaḥ

2. nî, führen P. A. krî P. A. kaufen

ninâya, ninaya	ninye	cikrâya, cikraya	cikriye
ninayitha, ninetha	ninyishe	cikrayitha, cikretha	cikriyishe
ninâya	ninye	cikrâya	cikriye
ninyiva	ninyivahe	cikriyiva	cikriyivahe
ninyathuḥ	ninyâthe	cikriyathuḥ	cikriyâthe
ninyatuḥ	ninyâte	cikriyatuḥ	cikriyâte
ninyima	ninyimahe	cikriyima	cikriyimahe
ninya	ninyiḍhve, -dhve	cikriya	cikriyidhve, -ḍhve
ninyuḥ	ninyire	cikriyuḥ	cikriyire

3. yu P. Â. verbinden, lû P. Â. schneiden (u und û werden stets uv). Kein Bindevocal i bei dru, śru, stu, sru. Ausnahme stu Â.

yu P.	lû P.	yu Â.	lû Â.
yuyâva, yuyava	lulâva, lulava	yuyuve	luluve
yuyavitha	lulavitha	yuyuvishe	luluvishe
yuyâva	lulâva	yuyuve	luluve
yuyuviva	luluviva	yuyuvivahe	luluvivahe
yuyuvâthuḥ	luluvathuḥ	yuyuvâthe	luluvâthe
yuyuvatuḥ	luluvatuḥ	yuyuvâte	luluvâte
yuyuvima	luluvima	yuyuvimahe	luluvimahe
yuyuva	luluva	yuyuvidhve (-ḍhve)	luluvidhve (-ḍhve)
yuyuvuḥ	luluvuḥ	yuyuvire	luluvire

dru P.	śru P.	stu P. / Â.	sru P.
dudrâva, dudrava	śuśrâva, śuśrava	tushṭâva (-ava)	susrâva (-ava)
dudrotha	śuśrotha	tushṭotha	susrotha
dudrâva	śuśrâva	tushṭâva	susrâva
dudruva	śuśruva	tushṭuva	susruva
dudruvathuḥ	śuśruvathuḥ	tushṭuvathuḥ	susruvathuḥ
dudruvatuḥ	śuśruvatuḥ	tushṭuvatuḥ	susruvatuḥ
dudruma	śuśruma	tushṭuma	susruma
dudruva	śuśruva	tushṭuva	susruva
dudruvuḥ	śuśruvuḥ	tushṭuvuḥ	susruvuḥ
		Â.	
		tushṭuve	
		tushṭushe	
		tushṭuve	
		tushṭuvahe	
		tushṭuvâthe	
		tushṭuvâte	
		tushṭumahe	
		tushṭudhve	
		tushṭuvire.	

35

babhûva, babhûvitha, babhûva – babhûviva, babhûvathuḥ, babhûvatuḥ – babhûvima, babhûva, babhûvuḥ. – babhûve, babhûvishe, babhûve – babhûvivahe, babhûvâthe, babhûvâte – babhûvimahe, babhûvidhve od. -ḍhve, babhûvire.

4. Kṛi, ~~smṛi~~ mṛi etc. (2. P. sg. Par.* stets ohne i, ausser ṛi gehen, jâgṛi, svṛi, vṛi wählen IX, saṁskṛi). Die wzl. kṛi, bhṛi, vṛi wählen und sṛi nehmen überhpt. keinen Bindevocal, vṛi nur in 2. P. sg. Par.

cakâra (-ara), cakartha, cakâra – cakṛiva, cakrathuḥ, cakratuḥ, cakṛima, cakra, cakruḥ. – cakre, cakṛishe, cakre – cakṛivahe, cakrâthe, cakrâte – cakṛimahe, cakṛiḍhve, cakrire.

mamâra (-ara), mamartha, mamâra – mamriva, mamrathuḥ, mamratuḥ – mamrima, ~~mamrithe~~ mamra, mamruḥ. NB. Sonst wird mṛi im Â. gebraucht.

sasmâra (ara), sasmartha, sasmâra – sasmariva, sasmarathuḥ, sasmaratuḥ – sasmarima, sasmara, sasmaruḥ.

~~Aber~~:
babhâra (-ara), babhartha, babhâra, babhṛiva – babhruḥ
vavâra (-ara), vavaritha, vavâra, vavṛiva – vavruḥ
sasâra (-ara), sasartha, sasâra, sasṛiva, sasruḥ
sasvâra, sasvaritha, sasvâra, sasvariva – sasvaruḥ
saṁcaskâra (-ara), saṁcaskaritha, saṁcaskâra – saṁcaskariva, saṁcaskarathuḥ, saṁcaskaratuḥ – saṁcaskarima, saṁcaskara ~~(…)~~, saṁcaskaruḥ

jâgṛi: jajâgâra (-ara), jajâgaritha, jajâgâra – jajâgariva, jajâgarathuḥ, jajâgaratuḥ – jajâgarima, jajâgara, jajâgaruḥ. NB. jâgṛi wird nicht wie mṛi, sondern wie smṛi conjugirt. 2. P. sg. muss i einschieben.

Unregelmässig ṛi gehen: âra, âritha, âra, âriva, ârathuḥ, âratuḥ, ârima, âra, âruḥ.

5. Kṝ P. Â. streuen. (stets ar vor Voc., wie * ṛ).
cakara (-âra), cakaritha, cakâra – cakariva, cakarathuḥ, cakaratuḥ – cakarima, cakara, cakaruḥ. – cakare, cakarishe, cakare – cakarivahe, cakarâthe, cakarâte – cakarimahe, cakaridhve (-ḍhve), cakarire.

6. bhid P. Â., tud P. Â., dṛiś P.* – ish P. wünschen, ṛic P. preisen. – * sṛij P. entsenden.
bibheda, bibheditha, bibheda – bibhidiva, bibhidathuḥ, bibhidatuḥ – bibhidima, bibhida, bibhiduḥ. – bibhide, bibhidishe, bibhide. – bibhidivahe, bibhidâthe, bibhidâte; bibhidimahe, bibhididhve, bibhidire.
tutoda, tutoditha, tutoda – tutudiva – tutuduḥ
tutude, tutudishe, tutude – tutudivahe – tutudire.
dadarśa, dadarśitha od. dadrashṭha, dadarśa – dadṛiśiva, dadṛiśathuḥ, dadṛiśatuḥ – dadṛiśima, dadṛiśa, dadṛiśuḥ.
sasarja, sasarjitha od. sasrashṭha, sasarja, etc. sasṛijivaḥ etc.
iyesha, iyeshitha, iyesha; îshiva, îshathuḥ, îshatuḥ, îshima, îsha, îshuḥ
ânarca, ânarcitha, ânarca; ânṛiciva, ânṛicathuḥ, ânṛicatuḥ; ânṛicima, ânṛica, ânṛicuḥ.

30

7. Kram: cakrâma (-ama), cakramitha, cakrâma – cakramiva, cakramathuḥ, cakramatuḥ – cakramiva, cakramà, cakramuḥ. – cakrame, cakramishe, cakrame; cakramivahe, cakramâthe, cakramâte; cakramivahe, cakramidhve, cakramire.

pac: papâca (papaca), papaktha od. pecitha, papâca; peciva, pecathuḥ, pecatuḥ; pecima, peca, pecuḥ. – pece, pecishe, pece; pecivahe, pecâthe, pecâte; pecimahe, pecidhve, pecire.

Ebenso nothwendig: trî, P. trap Â. (s. schämen), phal P. (bersten), bhaj P. Â. (zutheilen).

tatâra (tatara), teritha, tatâra; teriva etc. teruḥ
~~tatrapa (tatrâpa)~~
~~tatrape~~ trepe, trepishe, trepe, trepivahe – trepire.
paphala (-âla), phelitha, paphâla, pheliva – pheluḥ.
babhâja, bhejitha, babhâja; bhejiva – bhejuḥ; – bheje, bhejishe, bheje, bhejivahe etc. bhejire.

Ebenso beliebig: granth P., tras P., bhram P. bhrâj Â. (glänzen) râj P. Â. (glänzen).

jagrantha, jagranthitha, jagrantha – jagranthiva od. grethiva etc. jagrantha od. gretha, jagranthuḥ od. grethuḥ.
tatrâsa (tatrasa), tatrasitha, tatrâsa – tresiva od. tatrasiva.
bhremiva od. babhramiva. – bhreje od. babhrâje.
rarâja, rarâjiva od. rejiva, ~~rejuḥ~~ od. rarâjuḥ; ~~reje~~ od. rarâje etc.

vac, vad, vap, vah, vaś, vas.

uvâca (-aca), uvacitha od. uvaktha, uvâca – ûciva etc.

ûcuḥ. – ûce, ûcivahe, ûcimahe etc.

uvâha (uvaha), uvahitha od. uvoḍha, uvâha; ûhiva etc.

ûhe, ûhishe, ûhe; ûhivahe etc.

yaj P. Â. opfern. iyâja (iyaja), iyajitha od. iyashṭha,

iyâja; îjiva etc. – îje, îjishe, îje etc.

Khan P., gam P. Â., grah P. Â., ghas P. (essen), jan,

han, vyadh P., svap P.

– cakhâna (cakhana), cakhanitha, cakhâna – cakhniva,

cakhnathuḥ, cakhnatuḥ – cakhnima, cakhna, cakhnuḥ.

– jagâma (jagama), jagamitha (jagantha), jagâma, jagmiva.

jagme, jagmishe, jagme, jagmivahe – jagmire.

– jagrâha (jagraha), jagrahitha, jagrâha; jagṛhima etc.

jagṛhe, jagṛhishe, jagṛhe; jagṛhivahe etc.

– jaghâsa (jaghasa), jaghasitha, jaghâsa; jakshiva, ja-

kshathuḥ etc. – jakshuḥ.

– jajâna (jajana), jajanitha, jajâna; jajñiva etc.

jajñe, jajñishe, jajñe, jajñivahe – jajñire.

– jaghâna (jaghana), jaghanitha (jaghantha), jaghâna;

jaghniva etc. jaghnuḥ.

– vivyâdha (vivyadha), vivyadhitha, vivyâdha; vividhima,

vividhathuḥ etc. vividhuḥ.

– sushvâpa (sushvapa), sushvapitha, sushvâpa – sushupiva,

sushupathuḥ, sushupatuḥ – sushupima, sushupa,

sushupuḥ.

32 8. Wurzeln auf â und Diphthonge. Bindevocal überall nothwendig (ausser 2. P. sg. Par. beliebig). 1. und 3. P. sg. Par. -au. Vocalverlust vor Vocalen.

dhâ: dadhau, dadhitha od. dadhâtha, dadhau – dadhiva, dadhathuḥ, dadhatuḥ – dadhima, dadha, dadhuḥ.

dadhe, dadhishe, dadhe – dadhivahe, dadhâthe, dadhâte – dadhimahe, dadhidhve, dadhire.

gai: jagau, jagâtha od. jagitha, jagau; jagiva – jaguḥ.

Unregelmässig: hve P. Â. und pyai Âtm.

juhâva (juhava), juhavitha, juhâva, juhuviva etc.

also ganz wie W. auf û.

pyai bildet Pf. von pî: pipye, pipyishe, ~~pipyâte~~ ~~pipyâte~~

pipye; pipyivahe etc. wie nî.

9. ah: nur 2. âttha – âhathuḥ ——

3. âha – âhatuḥ âhuḥ

ji P. Â. (hi 5. P. senden, jighâya), vyath Â., dyut leuchten,

aś V. Cl. (durchdringen) Â. redupliciren unregelmässig:

jigâya (jigaya), jigayitha, jigâya, jigyiva etc.

jighâya (jighaya), jighayitha, jighâya, jighyiva ...

vivyathe, vivyathishe, vivyathe, vivyathivahe.

didyute, didyutishe, didyute, didyutivahe etc.

ânaśe, ânaśishe, ânaśe, ânaśivahe
{ânakshe

ci sammeln P. Â. beliebig. (sammeln).

cikâya (cikaya) od. cicâya (cicaya), cikayitha (cicayitha), cicâya od. cikâya. Â. cikye, cicye etc.

Periphr. Perf. s. Bühler.

Periphrastisches Futurum v. Bühler.

Einfaches Futurum. Anfügung von i wie beim Inf.
Aber WW. auf ṛi fügen stets i an
gam u. han stets im Par.
vṛit, vṛidh, syand stets im Â.

Karishyâmi, ~~kari~~ gamishyâmi, hanishyâmi, aber saṃgaṃsyate; vartsyâmi, aber vartishye; vartsyâmi, aber vardhishye; syantsyâmi, aber syandishye.

Conditional = Impf. des Fut.
adâsyam, adâsyaḥ, adâsyat – adâsyâva, adâsyatam, adâsyatâm – adâsyâma, adâsyata, adâsyan.
adâsye, adâsyathâḥ, adâsyata; adâsyâvahi, adâsyethâm, adâsyetâm; adâsyâmahi, adâsyadhvam, adâsyanta.

Benedictiv od. Precativ. Vor yâs (im Par.) meist dieselben Veränderungen wie vor ya im Pass., ausser:
(~~dîyate~~) dâ (dîyate), deyâsam; dheyâsam; meyâsam; stheyâsam; peyâsam; heyâsam; (dhe) dheyâsam; geyâsam; (so) seyâsam; (do) deyâsam.
ji, jîyâsam; śrûyâsam; kriyâsam; smaryâsam; tîryâsam; pûryâsam; hûyâsam; (śâs) śishyâsam; (vah) uhyâsam; ushyâsam, upyâsam, udyâsam, ucyâsam, supyâsam etc.
i, îyâsam, aber udiyâsam.
Im Âtm. vor sî Bindevocal meist bei denselben WW., die im Inf. i einfügen. Doch:

Accent
Composita
Suffixe u.
Unregelm.
Metrik

34 1. WW. auf ṛi die mit Consonantengruppe anlauten, und vṛi können i beliebig annehmen, obgleich i im Fut. nicht vorkommt.

2. WW. auf ṛî können i beliebig auslassen und nehmen î (cf. tarîtum, tarîtum) nie an.

3. grah allein nimmt î an.

Vor Bindevocal i wird Wurzelvocal gunirt. Wenn kein Bindevocal antritt, so wird

1. auslautendes i, î, u gunirt (nicht ṛi, ~~ṛî~~)

2. auslautendes ṛî zu îr bez. ûr (nach Labialen)

3. auslautende Diphthonge zu â.

WW. der Cl. X u. Causalia nehmen ayishî.

Unregelmässig gam: (saṃgaṃsîshṭa od.) saṃgasîshṭa.

~~sṃṛi~~ Paradigma. NB. Vor t und th der Endungen wird s eingefügt. dâ:

dâsîya, ~~dâsîthâḥ~~ dâsîshṭhâḥ, dâsîshṭa – dâsîvahi, dâsîyâsthâm, dâsîyâstâm – dâsîmahi, dâsîdhvam, dâsîran.

NB. dhvam wird zu ḍhvam wie im Pf. dhve zu ḍhve

smṛi mit od. ohne Bindevocal: smṛishîya, smṛishîshṭhâḥ, smṛishîshṭa oder smarishîya, smarishîshṭhâḥ, smarishîshṭa.

Ebenso vṛi: vṛishîya od. varishîya. Dagegen kṛi nur kṛishîshṭa.

tṛî tîrshîya, tîrshîshṭhâḥ, tîrshîshṭa oder tarishîya, tarishîshṭhâḥ, tarishîshṭa.

glai: glâsîya; ji ~~jeşîy~~ jeshîya; śru: śroshîya; bhû: bhavishîya; strî: stârshîya od. starishîya; prî: pûrshîya od. parishîya; yuj: (yoktum) yakshîya; lih: likshîya; vṛidh: vardhishîya; grah: grahishîya; cur: corayishîya.

Aorist I–III s. Bühler.

Aor. IV meist von Verben, die Inf. ohne i haben. Endungen wie Impf., davor s (sîḥ, sît, suḥ), das vor t, th nach kurzen Vocalen und Consonanten ausser r u. Anusvâra verschwindet. dhvam wird ḍhvam nach wurzelhaften Vocalen ausser a, â und nach r. Im Par. alle Vocale vṛiddhirt, im Âtm. nur auslautende i, î, u, û gunirt.

nî: P. anaisham, anaishîḥ, anaishît; anaishva, anaishṭam, anaishṭâm; anaishma, anaishṭa, anaishuḥ. Â. ~~anaishi~~ aneshi, ~~anaishṭhâḥ~~ aneshṭhâḥ, ~~anaishṭa~~ aneshṭa; ~~aneshvahi~~, aneshvahi, aneshâthâm, aneshâtâm; aneshmahi, aneḍhvam, aneshata.

tud. P. atautsam, atautsîḥ, atautsît; atautsva, atauttam, atauttâm; atautsma, atautta, atautsuḥ. Â. atutsi, atutthâḥ, atutta; atutsvahi, atutsâthâm, atutsâtâm; atutsmahi, atuddhvam, atutsata.

Kṛi P. akârsham, akârshîḥ, akârshît; akârshva, akârshṭam, akârshṭâm; akârshma, akârshṭa, akârshuḥ. — Â. akṛishi, akṛithâḥ, akṛita; akṛishvahi, akṛishâthâm, akṛishâtâm; akṛishmahi, akṛiḍhvam, akṛishata.

labh: Â. alapsi, alabdhâḥ, alabdha – alapsvahi, alapsâthâm, alapsâtâm; alapsmahi, alabdhvam, alapsata.

dṛiś u. sṛij haben im Par. râ (statt âr):

adrâksham, adrâkshîḥ, adrâkshît – adrâkshva, adrâshṭam, adrâshṭâm, – adrâkshma, adrâshṭa, adrâkshuḥ.

asrâksham, asrâkshîḥ, asrâkshît – asrâkshva, asrâshṭam, asrâshṭâm – asrâkshma, asrâshṭa, asrâkshuḥ.

Unregelmässig: adhi + i Â. adhyaishṭa od. adhyagîshṭa.

dâ, dhâ, sthâ nehmen im Â. i (Par. Aor. I).

adishi, adithâḥ, adita – adishvahi, adishâthâm, adishâtâm – adishmahi, adiḍhvam, adishata.

gam (Â.) *) u. upayam (heirathen) können Nasal verlieren:

agaṃsi (agasi), agaṃsthâḥ (agathâḥ), agaṃsta (agata) – agaṃsvahi (agasvahi), aga(ṃ)sâthâm, aga(ṃ)sâtâm – aga(ṃ)smahi, aga(ṃ)dhvam (agaḍhvam), aga(ṃ)sata.

pad 4 (gehen) Â. apatsi, apatthâḥ, apâdi; apatsvahi etc.

budh: Â. ~~abutsi, abuddhâḥ, abuddha od. abodhi, abutsvahi, a~~ abhutsi, abuddhâḥ, abuddha od. abodhi, abhutsvahi, abhutsâthâm, abhutsâtâm – abhutsmahi, abuddhvam, abhutsata.

---

*) Par. gam Aor. II agamat.

Aor. V. Vor die Endungen des Aor. IV tritt i ein; î bei grah nothwendig, beliebig aber (im Âtm.) bei Wzz. auf ṛî und bei vṛi. Endgen der 2. u. 3. P. sg. Par. îḥ u. ît.
Auslautende Vocale im Par. vṛiddhirt, im Âtm. gunirt.
Mittlere gunafähige Voc. im Par. u. Âtm. gunirt.
Wzz. auf -ar (tvar), -al und vad, vraj verlängern a im Par., nicht dagegen die Wzz. auf -am, -ay, -ah und śvas, has. Die übrigen Wzz. beliebig.
Dieser Aor. kommt meist vor bei Wzz., die Inf. mit i haben, sowie im Par. von stu, su, kram und beliebig im Âtm. der Wzz. auf ṛi, die mit Consonantengruppe anlauten.
lû. P. alâvisham, alâvîḥ, alâvît; alâvishva, alâvishṭam, alâvishṭâm; alâvishma, alâvishṭa, alâvishuḥ.
Â. alavishi, alavishṭhâḥ, alavishṭa; alavishvahi, alavishâthâm, alavishâtâm; alavishmahi, alavidhvam (oder alaviḍhvam), alavishata.
budh P. abodhisham, abodhîḥ, abodhît; abodhishva, abodhishṭam, abodhishṭâm; abodhishma, abodhishṭa, abodhishuḥ.
klip Â. akalpishi, akalpishṭhâḥ, akalpishṭa; akalpishvahi, akalpishâthâm, akalpishâtâm; akalpishmahi, akalpidhvam, akalpishata.
stṛî P. astârisham, astârîḥ, astârît; astârishva etc.
Â. astarishi od. astarîshi, astarishṭhâḥ od. astarîshṭhâḥ, astarishṭa od. astarîshṭa etc. astaridhvam od. astariḍhvam od. astarîdhvam od. astarîḍhvam.

38

<u>grah</u>: agrahîsham, agrahîḥ, agrahît, agrahîshva.

~~<u>vṛi</u>: avarisham od. avarîsham etc.~~

<u>jval</u>: ajvâlisham etc., aber ajvalishi

<u>tvar</u>: atvârisham etc.

<u>vad</u>: avâdisham etc., aber avadishi.

<u>vraj</u>: avrâjisham etc., aber avrajishi.

<u>kram</u>: akramisham

<u>grah</u>: s. oben.

<u>śvas</u>: aśvasisham

<u>has</u>: ahasisham

<u>paṭh</u>: apaṭhisham od. apâṭhisham

<u>stu</u>: ~~astaushisham~~ astâvisham

<u>su</u>: ~~asaushisham~~ asâvisham

Unregelmässig: <u>śvi</u> (1. Cl.) aśvayît.

Wrr. der 8. Cl. auf <u>n</u>, <u>ṇ</u> können in der 2. u. 3. P. sg. Âtm. den Nasal auswerfen u. thâḥ u. <u>ta</u> nehmen:

<u>tan</u>: atanishi, atathâḥ, atata od. atanishṭhâḥ, atanishṭa.

<u>jan</u> hat 3. P. sg. Âtm. <u>ajanishṭa</u> od. <u>ajani</u>.

Aor. <u>VI</u>. Nur Parasmaipadam.

Meist Wrr. auf â, e, ai, o (Diphthonge werden <u>â</u>).

sowie bei <u>yam</u>, <u>ram</u>, ~~<u>man</u>~~ nam (Nasal wird Anusvâra).

Vor die Endungen des Aor. V tritt <u>s</u> ein.

<u>yâ</u>: ayâsisham, ayâsîḥ, ayâsît

ayâsishva, ayâsishṭam, ayâsishṭâm

ayâsishma, ayâsishṭa, ayâsishuḥ

nam: anamsisham, anamsîḥ, anamsît
anamsishva, anamsishṭam, anamsishṭâm
anamsishma, anamsishṭa, anamsishuḥ.

Aor. VII. Wll. auf ç, sh, h mit Voc. i, u, ṛi: diç:
adiksham, adikshaḥ, adikshat – adikshâva, adikshatam, adikshatâm – adikshâma, adikshata, adikshan.
adikshi, adikshathâḥ, adikshata – adikshâvahi, adikshâthâm, adikshâtâm – adikshâmahi, adikshadhvam, adikshanta.
Ww. guh, dih, duh, lih können sa beliebig andaren in 2. u. 3. P. sg., 1. P. Du. und 2. P. Pl. Âtm.

aghukshi, aghukshathâḥ od. agûḍhâḥ
adhikshi, adhikshathâḥ od. adigdhâḥ
adhukshi, adhukshathâḥ od. adugdhâḥ } u. s. w.
alikshi, alikshathâḥ od. alîḍhâḥ

agûḍha – aguhvahi – aghûḍhvam
adigdha – adihvahi – adhigdhvam
adugdha – aduhvahi – adhugdhvam
alîḍha – alihvahi – alîḍhvam

Aor. Pass. = Aor. Âtm. IV, V, VII, ausser 3. P. sg.
Kommen diese Formen nicht vor, so werden sie speciell für das Pass. gebildet. Ww. der 10. Cl., Causalia und Ww., die Inf. mit i bilden, nehmen Aor. V. Causalia u. Ww. der 10. Cl. können ay behalten od. abwerfen, z. B. acorayishi od. acorishi, acorayishṭhâḥ od. acorishṭhâḥ, acorayishṭa od. acorishṭa – acorayishvahi od. acorishvahi; acorayishâthâm od. acorishâthâm u. s. w.

40

3. P. sg. hat Endung i: davor werden:

1. â, e, ai, o zu ây: dâ: adâyi, gai: agâyi
2. Auslautende Vocale vṛiddhirt: nî: anâyi – aśrâvi etc.
3. Anlautende u. mittl. Vocc. gunirt: abedhi, adohi, adarśi.
4. Vorletztes a verlängert ausser in WW. auf am: avâci, adami, adâhi etc.

Kam, gam, nam, yam, ram, vam, âcam haben â.

5. WW. der 10. Cl. u. Causalia werfen ay ab: acori, abhedi.

Ausnahmen: jan: ajani
lâbh: alâbhi od. alambhi (stets nach [Präpos.]
han: aghâni
bhañj: abhañji od. abhâji
rabh: arambhi
radh: arandhi (tödtete).

Alle WW. auf Vocale, sowie grah, dṛś, han können auch die übrigen Personen aus der 3. sg. durch Anfügung der Endungen des Aor. V bilden: adâyishi od. adishi (s. oben), ~~aśrâvishi od. aś~~, akârishi od. akṛishi, adarśishi od. adṛikshi, agrahîshi od. agrâhishi – ~~ahasi~~ han bildet ahasi od. aghânishi, 3. sg. aghâni.

Perf.
Fut.
Cond.
Prec.
} pass. = Âtm., wobei as u. bhû auch Âtm. nehmen im periphr. Perf.

Fut. Cond. u. Prec. Pass. der WW. auf Vocale u. grah, dṛś, han auch von Stämmen der 3. sg. Aor. pass.